

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

**КРАЄЗНАВЧА РОБОТА
В БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ**

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

ВИП. 19

КИЇВ 2008

Черговий 19-й випуск інформаційного бюлетеня „Краєзнавча робота в бібліотеках України” містить „Примірну схему Зведеного систематичного краєзнавчого каталогу” та рекомендації по її застосуванню, а також підсумки моніторингу краєзнавчої діяльності регіональних бібліотек, проведеного Державною історичною бібліотекою України в 2008 році. Результати цього дослідження розглядаються як підґрунтя для розробки нового варіанту „Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і туризму України”.

Підготували:

Кисельова В.П.
Михайлова О.В.
Смілянець С.І.

Редактор

Кудласевич Т.С.

Відповідальна за випуск

Скорохвата А.В.

Схвалено на засіданні Вченої Ради Державної історичної бібліотеки України
11.11.2008 року.

ЗМІСТ

Зміст

**СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ В ЕЛЕКТРОННИХ
ЗВЕДЕНИХ СИСТЕМАТИЧНИХ КРАЄЗНАВЧИХ
КАТАЛОГАХ (загальні рекомендації по застосуванню
„Примірної схеми ЗвСКК”)**

**Примірна схема Зведеного систематичного краєзнавчого
каталога**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В КРАЄЗНАВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
БІБЛІОТЕК (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)
ДОДАТКИ**

Таблиця 1. Організаційна структура

Таблиця 2. Основні напрямки краєзнавчої діяльності бібліотек

Таблиця 3. Відображення відомостей про краєзнавчі документи і
місцеві видання в довідковому апараті бібліотеки

Таблиця 4. Електронні краєзнавчі бази даних

Таблиця 5. Система краєзнавчих бібліографічних посібників

Таблиця 6. Науково-дослідна діяльність бібліотек

Таблиця 7. Корпоративна діяльність в галузі краєзнавства

Таблиця 8. Пропозиції до нового „Положення про краєзнавчу
роботу бібліотек”

**СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ В ЕЛЕКТРОННИХ
ЗВЕДЕНИХ СИСТЕМАТИЧНИХ КРАЄЗНАВЧИХ КАТАЛОГАХ
(загальні рекомендації по застосуванню „Примірної схеми ЗвСКК”)**

Серед актуальних проблем, які сьогодні мають вирішуватись у бібліотечній галузі, однією з головних є розробка підходів щодо гармонізації традиційних та мережевих інформаційних ресурсів на основі створення інтегрованого науково-пошукового апарату, орієнтованого на розкриття видової різноманітності та предметно-тематичну багатоаспектність фондів бібліотек.

„Схема Зведеного систематичного краєзнавчого каталогу” (далі – Схема) - класифікаційна форма, що традиційно використовується в бібліографічній практиці ОУНБ України (1, с.50-54). Схема є базою для організації Зведеного систематичного краєзнавчого каталогу (ЗвСКК) і ключем для тематичного пошуку необхідної інформації у цьому каталозі, разом з тим, модернізація бібліотек та впровадження нових інформаційних технологій у краєзнавчу бібліотечну діяльність вимагають оновлення структури Схеми.

Дійсно, результати останнього дослідження методичних потреб фахівців краєзнавчих структурних підрозділів показали, що нині особливо актуалізувалися питання вироблення єдиних організаційно-методичних і технологічних засад у систематизації краєзнавчої інформації для її адекватного відображення в електронних каталогах (2, с.3).

З огляду на викладене, спеціалісти відділу історичного краєзнавства ДІБУ одним із головних завдань на поточний рік визначили розробку нового варіанту Схеми. На основі „Зведеної картотеки матеріалів з історії міст і сіл України”, яка функціонує в ДІБУ і була обрана нами моделлю для апробації інноваційних підходів у тематичному групуванні бібліографічних записів краєзнавчого змісту, розроблена система індексування основних структурних елементів „Примірної схеми для електронного варіанту Зведеного систематичного

краєзнавчого каталогу” та визначені принципи застосування цієї класифікаційної форми.

Мета даної роботи – удосконалення відображення краєзнавчої інформації, оптимізація визначення еквівалентності, ієрархічних і асоціативних зв’язків бібліографічних даних, віддзеркалених у електронному краєзнавчому систематичному каталозі.

Методика індексації, згідно з новітніми теоретико-методологічними підходами до класифікації галузевої інформації, передбачає дотримання наукової термінології та вимагає від укладачів знання сучасних особливостей галузевої структури існуючої системи знань. Тож, при розробці даної класифікаційної форми для уточнення формулювань її тематичних ділень нами використовувались головним чином таблиці ББК (4, 5). Як зазначає Е. Р. Сукіасян, сьогодні саме ББК є наймолодшою з універсальних класифікаційних систем, що найбільшою мірою відображає логіку розвитку і структуру сучасної науки (6, с.48). Разом з цим, цей відомий вчений в одній із своїх останніх публікацій, присвяченій технологічним проблемам систематизації, акцентує, що сьогодні „...нет возможности привести единый алгоритм индексирования в автоматизированном режиме. Постройте его самостоятельно, используя всё то, что было сделано для «ручной работы», но с учетом специфики и условий вашей библиотеки” (7, с.22).

Дійсно, при традиційних підходах до створення каталогів у так званому „картковому режимі”, часто буває нелегко виокремити усі предметно-тематичні інформаційні складові документа, що каталогізується, і лише його автоматизована обробка дозволяє подати результати аналізу елементами інформаційної мови, деталізувати поняття чи комбінацію понять, що відображають тему того чи іншого документа. Як правило, смислові компоненти тексту відображуваного в електронному каталозі документа та ключові слова з анотації до нього є основою для присвоєння класифікаційних індексів та створення предметних рубрик. За результатами інформаційного

аналізу краєзнавчі документи систематизують за їх тематичними, формальними чи хронологічними ознаками та групують у відповідних підрозділах, рубриках і підрубриках, яким присвоєні певні **індекси**.

Розглядаючи нові систематизаційні форми, що покликані впорядковувати бібліотечні масиви, фахівці сьогодні визначають індекс як кінцевий результат процесу систематизації, що виконує функцію ідентифікації поняття для оптимізації пошуку інформаційної одиниці (8, с.4). Безумовно, існують відмінності в індексному виконанні одного терміна у різних класифікаційних системах, однак наше завдання - навести загальний варіант тематичного рубрикатора для електронного краєзнавчого каталогу, який може бути використаний працівниками краєзнавчих підрозділів ОУНБ на практиці. *У тому випадку, коли окремі поняття відсутні у пропонованій класифікаційній схемі та наявних тезаурусах, вони можуть бути виражені більш загальними термінами або введені в інформаційну мову як нові дескриптори.*

Зауважимо, що пропонована нами „Примірна схема...” певною мірою зберігає структурний ряд, апробований у попередніх рекомендованих фахівцями ДБУ „Схемах...”(1, 3), і це має полегшити впровадження даного варіанту в роботу краєзнавчих структурних підрозділів ОУНБ. Однак, систематизаторам слід звернути увагу й на низку суттєвих відмінностей, адже у нашому варіанті змінено назви окремих розділів та порядок групування матеріалів у них, деякі розділи і підрозділи об'єднані або перенесені в інші ділення.

Основний класифікаційний ряд „Примірної схеми...” складається із дев'яти розділів, поділених на підрозділи, рубрики і підрубрики. Знакову базу індексування у пропонованій Схемі складають арабські цифри, крапки використовуються як допоміжні знаки. Індекси розділів складаються з одного числа, підрозділи – складаються з двох чисел, відділених крапкою, рубрики – з трьох, підрубрики – чотирьох і т. д. Кількість доданих чисел не є обмеженою: доповнення чи деталізація інформації досягаються шляхом введення нових індексів або доповнення існуючих шляхом додавання до попереднього індексу наступного порядкового числа.

Підкреслимо, що наведений алгоритм індексування ділень у даній Схемі передбачає розкриття **загального змісту** краєзнавчих документів. Утім, відомо, що програмне забезпечення ІРБІС дає можливість багатоаспектного відображення змісту того чи іншого документа - за полем **690 „Видавничий індекс”** робочого листа „Систематизація” АРМ „Каталогізатор” можна створити **довільну кількість додаткових полів з відповідними індексами, з яких перший буде основним, а інші автоматично сформується як посилання.**

Для збереження конкретного порядку розміщення матеріалів всередині рубрик, наприклад, за алфавітом географічних назв, установ, організацій - у автоматизованих системах є відповідні можливості: необхідно лише прийняти низку методичних рішень відносно способів введення бібліографічних записів та затвердити їх у технологічних інструкціях. Разом з цим, враховуючи специфіку краєзнавчого пошуку, для забезпечення його зручності та оптимізації відображення краєзнавчої інформації вбачається доцільним виокремити у самій Схемі електронного краєзнавчого каталогу ряд типових формальних визначників (кодів), що, певною мірою, дозволить уніфікувати структуру Схеми в межах її основних ділень:

- .. .00 Історія питання
- .. .01 Офіційні документи
- .. .02 Довідкові видання
- .. .03 Бібліографічні покажчики
- .. .04 Статистичні матеріали
- .. .05 Картографічні видання
- .. .06 Образотворчі видання
- .. .07 З'їзди, конференції, семінари
- .. .08 Технологія, методологія, досвід роботи
- .. .09 Персоналії

Зауважимо, що наведені далі у „Примірній схемі...” **переліки цих визначників у різних підрозділах і рубриках не є обов'язковими – їх подано**

у вигляді прикладів, як варіант, адже така рубрикація залежить від наявності відповідних матеріалів у тому чи іншому діленні.

Наприклад, у **Розділі 1 – „Область (край) в цілому”** групуються бібліографічні описи документів, які висвітлюють *загальні питання історичного розвитку краю*. Структурні одиниці у даній класифікаційній формі розміщені у логічній послідовності - від загального - до часткового, за виключенням рубрики 1.4.4 „Історія краю в окремі хронологічні періоди”, що традиційно формується за хронологічним принципом. В основу хронологічного групування матеріалів у названому підрозділі покладено погоджену з фахівцями Інституту історії України НАН України концепцію періодизації, яка використовується у поточному науково-допоміжному бібліографічному покажчику „Історія України за ... рік” (9).

Історія розвитку будь-якої галузі, окремої установи, явища і т. ін. відображається у відповідних тематичних підрозділах і рубриках з формальним визначником, наприклад: „3.2.00 Історія економіки в краї”, а у підрубрику 1.4.4. .. відповідного хронологічного періоду подається посилання (індекс цієї підрубрики позначається у додатковому діленні поля 690).

Для полегшення і прискорення визначення потрібного класифікаційного ділення при введенні та пошуку інформації з певного питання до основної таблиці Схеми складається алфавітно-предметний покажчик (АПП) - алфавітний перелік усіх понять, що входять до основних структурних ділень Схеми ЗвСКК, затвердженої для використання у конкретній бібліотеці. Поняття подаються у вигляді предметних рубрик, що складаються із словесного формулювання та відповідного індексу таблиць, за яким розміщується інформація з конкретного питання, наприклад:

бокс 5.3.3;

генеалогія 1.4.3;

землетруси 2.2.2.1 і т. д.

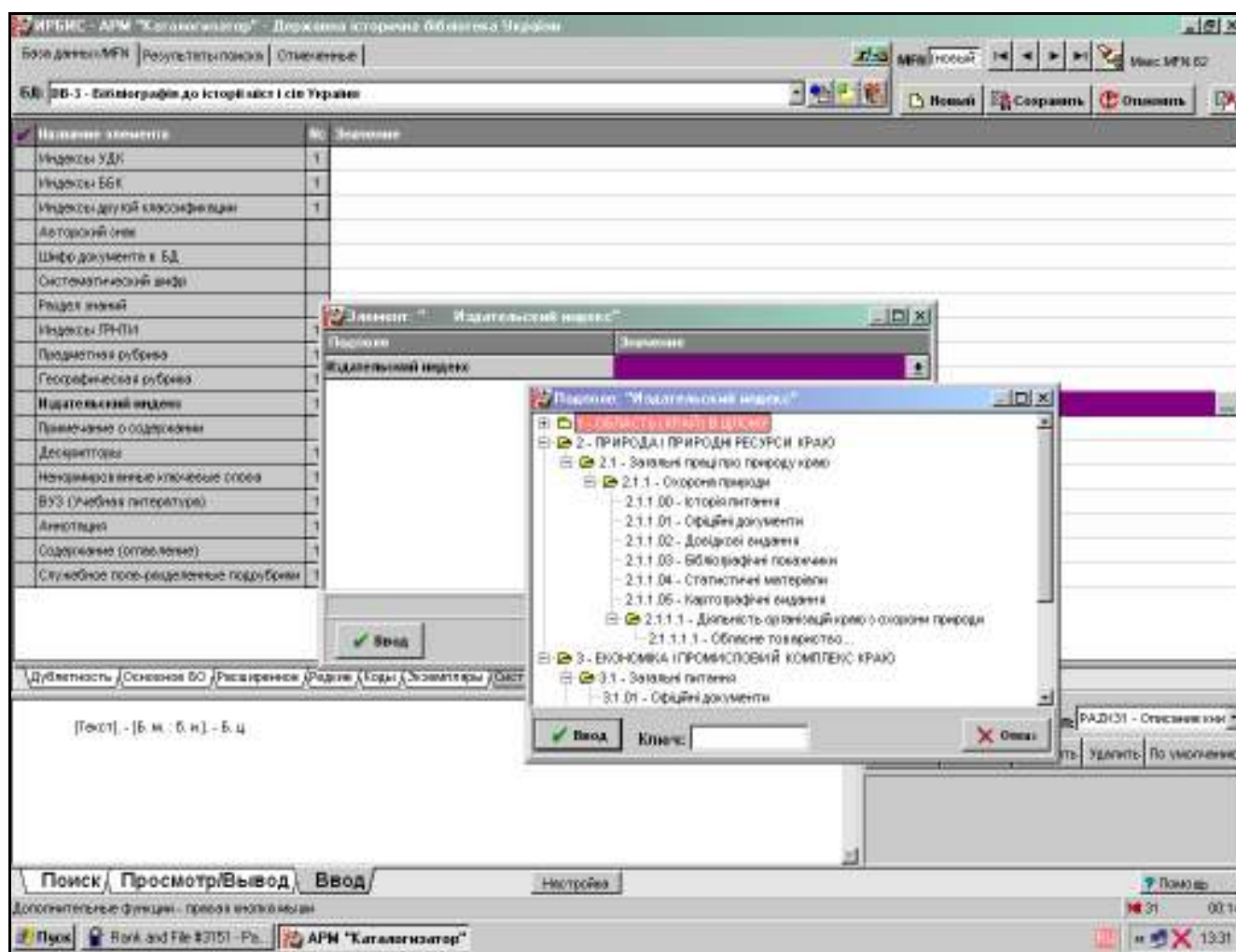
Як правило, при переході на новий варіант класифікаційної форми, систематизатори вносять зміни і доповнення у раніше створений АПП до

краєзнавчого систематичного каталогу. У більшості випадків тематичні розділи, підрозділи, рубрики включають комплекс різних лексичних одиниць, які розкривають пошукові образи того чи іншого документа. Наприклад, інформація про **будівлі дерев'яних церков, соборів, храмів** краю має бути віднесена до рубрики „**6.3.2 Культові споруди**”, тож у процесі індексування краєзнавчі документи відповідного змісту отримають зазначений індекс.

Пропонована нами „Примірна схема...” є досить спрощеним і не безумовним варіантом основного класифікаційного ряду заголовків рубрик для електронного краєзнавчого каталогу, що дозволяє використовувати останній не тільки для пошуку необхідної інформації, а й для створення краєзнавчих бібліографічних покажчиків і БД – універсальних, тематичних, біобібліографічних, а також краєзнавчої метабібліографії. На наш погляд, це лише інструмент, у певній мірі – алгоритм, яким фахівці краєзнавчих підрозділів бібліотек зможуть користуватися, самостійно деталізуючи рубрики „Примірної схеми...” відповідно до місцевих особливостей соціально-економічного і культурного розвитку краю та в залежності від кількості бібліографічних записів у конкретному структурному діленні свого каталогу. Зокрема, в підрозділі „**1.4.3 Спеціальні історичні дисципліни**” „Примірної схеми...” нами виділена і частково деталізована тільки одна – **історичне краєзнавство**, однак таких дисциплін налічується кілька десятків – археографія, геральдика, топоніміка та ін. Кожна галузь людської діяльності має свою категоріальну структуру, що вже визначена в існуючих рубрикаторах, тож, на наш погляд, систематизаторам для більш детального відображення змісту краєзнавчих документів у багатьох випадках доцільно використати функції поля 606 „Предметна рубрика”, а також поля 610 „Ненормовані ключові слова”.

Нагадаємо, що при створенні електронного краєзнавчого каталогу для автоматичного заповнення поля 690 „Видавничий індекс” необхідно внести в АРМ „Адміністратор” системи ІРБІС **визначений Вами варіант ієрархії**

ділень Схеми у файли **П.tre** і **П.mnu**. Як результат, при введенні даних екранна форма матиме такий вигляд:

Список літератури:

1. Краєзнавча діяльність бібліотек : метод. посібник / Держ. іст. б-ка України ; підгот.: В. П. Кисельова, З. Х. Мусіна, С. І. Смілянець ; наук. ред. Н. М. Кушнарєнко. – К., 2002. – 208 с.
2. Краєзнавча робота в бібліотеках України : інформ. бюлетень. Вип. 17 / Держ. іст. б-ка України ; підгот.: В. П. Кисельова, О. В. Михайлова. – К., 2006. – 26 с.: табл.
3. Удосконалення краєзнавчих каталогів бібліотек : метод. поради / Держ. іст. б-ка України ; склад. В. П. Кисельова. – К., 1992. – 19 с.
4. Библиотечно-библиографическая классификация : рабочая табл. для

- массовых б-к.- М. : Либеря, 1997. – 688 с.
5. Библиотечно-библиографическая классификация : табл. для краевед. каталогов б-к. – М. : Изд-во «Кн. палата», 1989. – 323 с.
 6. Сукиасян, Э. Р. Школа индексирования : практ. пособие / Э. Р. Сукиасян. – М. : ЛИБЕРЕЯ-БИБИНФОРМ, 2005. – 144 с.
 7. Сукиасян, Э. Р. Организация работы систематизатора / Э. Р. Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. – 2008. - № 9. – С. 8-26.
 8. Сербін, О. Конгломерат інформаційно-пошукових мов як консолідаційна модель загального механізму впорядкування та пошуку бібліографічної інформації / О. Сербін // Бібліотечний вісник. – 2008. - № 1. – С. 3-10.
 9. Історія України : наук.-допом. бібліогр. покажч. за ... рік / Держ. іст. б-ка України. – К., 1968-2008.

ПРИМІРНА СХЕМА ЗВЕДЕНОГО СИСТЕМАТИЧНОГО КРАЄЗНАВЧОГО КАТАЛОГУ

1. Область (край) в цілому

1.1 Загальні праці про край

- 1.1.01 Офіційні документи
- 1.1.02 Довідкові видання
- 1.1.03 Бібліографічні покажчики
- 1.1.04 Статистичні матеріали
- 1.1.05 Картографічні видання
- 1.1.06 Образотворчі видання
- 1.1.07 З'їзди, конференції, семінари

1.2 Адміністративно-територіальний поділ

- 1.2.01 Офіційні документи
- 1.2.02 Довідкові видання
- 1.2.04 Статистичні матеріали
- 1.2.05 Картографічні видання

1.3 Населення. Демографія

1.3.01 Офіційні документи

1.3.02 Довідкові видання

1.3.03 Бібліографічні покажчики

1.3.04 Статистичні матеріали

1.4 Історія краю

1.4.1 Археологія. Археологічні дослідження на території краю

1.4.2 Етнографія

1.4.3 Спеціальні історичні дисципліни

1.4.3.02 Довідкові видання

1.4.3.03 Бібліографічні покажчики

1.4.3.1 Історичне краєзнавство

1.4.3.1.1 Пам'ятники і пам'ятні місця краю

1.4.3.1.2 Знаменні дати краю та їх відзначення

1.4.3.1.2.01 Офіційні документи

1.4.3.1.2.03 Бібліографічні покажчики

1.4.3.1.2.08 Технологія, методологія, досвід роботи

1.4.3.1.3 Краєзнавчий рух

1.4.3.1.3.07 З'їзди, конференції, семінари

1.4.3.1.4 Видатні діячі і край

1.4.3.1.5 Славетні земляки

1.4.3.1.6 Почесні громадяни

1.4.3.1.6.09 Персоналії

1.4.4. Історія краю в окремі хронологічні періоди

1.4.4.1 Найдавніші часи (до IX ст. н.е.)

1.4.4.2 Край у IX – XIII ст.

1.4.4.3 Край у XIV – середині XVII ст.

1.4.4.4 Край у другій половині XVII – XVIII ст.

1.4.4.5 Край у першій половині XIX ст.

1.4.4.6 Край в другій половині XIX ст.

- 1.4.4.7 Край в ХХ ст.
- 1.4.4.8 Край у 1900-1917 рр.
- 1.4.4.9 Край у 1917-1920 рр.
- 1.4.4.10 Край у 1921-1939 рр.
- 1.4.4.12 Край в період Другої світової війни (1939-1945 рр.)
- 1.4.4.13 Край у другій пол. 40-х – першій пол. 50-х рр. ХХ ст.
- 1.4.4.14 Край у другій пол. 50-х - першій пол. 80-х рр. ХХ ст.
- 1.4.4.15 Край у 1985-1991 рр.
- 1.4.4.16 Історичний розвиток краю в період незалежності України
 - 1.4.4.16.01 Офіційні документи
 - 1.4.4.16.03 Бібліографічні покажчики

2 Природа і природні ресурси краю

2.1 Загальні праці про природу і природні ресурси краю

- 2.1.03 Бібліографічні покажчики
 - 2.1.1 Охорона природи
 - 2.1.1.01 Офіційні документи
 - 2.1.1.1 Діяльність організацій краю з охорони природи

2.2 Геодезична, геофізична, геологічна, географічна характеристики краю

- 2.2.1 Геодезичне обґрунтування території краю
- 2.2.2 Геофізична характеристика краю
 - 2.2.2.1 Сейсмічні явища
 - 2.2.2.2 Водні ресурси
 - 2.2.2.3 Метеорологія, гідрометеорологія, клімат
- 2.2.3 Геологічна і гідрологічна характеристики краю
 - 2.2.3.1 Корисні копалини
 - 2.2.3.2 Мінеральні води
 - 2.2.3.3 Ґрунти краю
- 2.2.4 Географічна характеристика краю
 - 2.2.4.1 Ландшафти
 - 2.2.4.2 Рельєф

2.3 Екологічні умови краю

2.3.1 Заказники. Заповідники. Парки

2.3.2 Наслідки Чорнобильської трагедії

2.4 Рослинний і тваринний світ краю

2.4.1 Рослини краю

2.4.1.1 Екологія і географія рослин. Охорона рослин

2.4.1.2 Окремі групи і види рослин

2.4.2 Тваринний світ краю

2.4.2.1. Охорона тварин

2.4.2.2 Окремі групи і види тварин

3 Економіка і промисловий комплекс краю

3.1 Загальні питання

3.1.01 Офіційні документи

3.1.02 Довідкові видання

3.1.03 Бібліографічні покажчики

3.1.04 Статистичні матеріали

3.2 Економіка краю

3.2.00 Історія економіки в краї

3.2.01 Офіційні документи

3.2.02 Довідкові видання

3.2.03 Бібліографічні покажчики

3.2.04 Статистичні матеріали

3.2.1 Управління, менеджмент, маркетинг

3.2.1.1 Планування, прогнозування, звітність

3.2.1.2 Інноваційна діяльність

3.2.2 Фінанси, кредит

3.2.2.1 Місцевий бюджет

3.2.2.2 Податки, збори

3.2.2.3 Банки, ощадні каси; ломбарди

3.2.2.4 Інвестиції

3.2.3. Страхування і соціальне забезпечення

3.2.3.1 Соціальна допомога

3.2.3.1.1 Благодійність, меценатство, спонсорство

3.2.4 Економіка праці галузей і підприємств краю

3.2.4.1 Трудові ресурси

3.2.4.1.1 Організація праці

3.2.4.1.2 Оплата праці

3.2.4.3 Охорона праці

3.2.5 Кооперація в краї

3.2.6 Міжрегіональні (міжнародні) економічні зв'язки

3.3 Промисловість краю

3.3.1 Окремі галузі промисловості

3.3.1.1 Енергетика

3.3.1.2 Радіоелектроніка

3.3.1.3 Гірничодобувна промисловість

3.3.1.4 Металургія, машинобудування, приладобудування

3.3.1.5 Хімічна та нафтохімічна промисловість

3.3.1.6 Харчова промисловість

3.3.1.6.1 Мукомольне і круп'яне виробництво

3.3.1.6.2 Виробництво безалкогольних напоїв

3.3.1.6.3 Переробка плодів і овочів

3.3.1.6.4 Громадське харчування, кулінарія

3.3.1.7 Деревообробна промисловість

3.3.1.8 Легка промисловість

3.3.1.8.1 Текстильна промисловість

3.3.1.8.2 Швейна промисловість

3.3.1.8.3 Шкіряно-взуттєва та хутряна промисловість

3.3.1.8.4 Скляна і порцеляново-фаянсова промисловість

3.3.1.8.5 Парфюмерно-косметична промисловість

3.4 Будівництво

3.4.1 Окремі види будівництва

3.4.1.1 Громадське будівництво

3.4.1.2 Промислове будівництво

3.4.1.3 Сільськогосподарське будівництво

3.4.1.4 Санітарно-технічне будівництво

3.4.1.5 Гідротехнічне будівництво

3.4.1.5.1 Водочисні споруди, водоканали, водні запасники

3.4.1.6 Будівництво в особливих умовах

3.5 Транспорт. Загальні питання

3.5.00 Історія розвитку транспорту в краї

3.5.1 Залізничний транспорт

3.5.2 Автомобільний транспорт

3.5.3 Повітряний транспорт

3.5.4 Міський транспорт

3.6 Зв'язок

3.6.1 Електричний зв'язок

3.6.1.1 Телеграф

3.6.1.2 Телефонний зв'язок

3.6.1.3 Радіозв'язок і радіомовлення

3.6.1.4 Телебачення

3.6.1.5 Комп'ютерні системи і мережі

3.7 Житлово-комунальне господарство

3.7.1 Благоустрій населених пунктів

4 Сільське і лісове господарство краю

4.1 Загальні питання розвитку сільського господарства

4.1.00 Історія розвитку сільського господарства

4.1.01 Офіційні документи

4.1.02 Довідкові видання

- 4.1.03 Бібліографічні покажчики
- 4.1.04 Статистичні матеріали
- 4.1.07 З'їзди, конференції, семінари
- 4.1.08 Технологія, методологія, досвід роботи

4.2 Сільськогосподарські підприємства

- 4.2.1 Агрофірми
- 4.2.2 Колгоспи і радгоспи
- 4.2.3 Фермерські господарства

4.3 Рослинництво

- 4.3.1 Землеробство. Агротехніка
- 4.3.2 Селекція, насінництво
- 4.3.3 Окремі галузі рослинництва
 - 4.3.3.1 Овочівництво і садівництво

4.4 Тваринництво

- 4.4.1 Походження, еволюція, екологія тварин
- 4.4.2 Розведення тварин, племінна справа
- 4.4.3 Відгодівля і утримання тварин
- 4.4.4 Окремі галузі тваринництва в краї
 - 4.4.4.1 Скотарство. Велика рогата худоба
 - 4.4.4.2 Конярство
 - 4.4.4.3 Свинарство
 - 4.4.4.4 Вівчарство
 - 4.4.4.5 Птахівництво
 - 4.4.4.6 Бджільництво. Шовківництво

4.5 Ветеринарні заходи в умовах краю

- 4.5.1 Зоогігієна і ветеринарна санітарія
- 4.5.2. Заходи по боротьбі з епізоотіями
- 4.5.3 Діагностика і лікування хвороб тварин
 - 4.5.3.1 Хвороби тварин

4.6 Лісове господарство

4.6.1 Лісівництво, екологія лісу

4.6.2 Лісовпорядкування, таксація лісу

4.6.3 Лісоексплуатація, лісозаготовки

4.7 Захист рослин в краї

4.7.1 Шкідники рослин і боротьба з ними

4.7.2 Хвороби рослин і боротьба з ними

4.7.3 Захист рослин від метеофакторів і стихійних лих

4.8 Мисливство і рибальство

4.8.1. Мисливські угіддя, облік і охорона мисливсько-промислових тварин

4.8.1.1 Звірівництво

4.8.1.2 Мисливство

4.8.2 Рибне господарство

4.8.2.1 Рибництво

4.8.2.2 Рибальство

5 Охорона здоров'я. Фізкультура і спорт

5.1 Організація охорони здоров'я в краї

5.1.00 Історія організації охорони здоров'я

5.2 Лікувально-профілактична допомога

5.2.1 Медичні установи

5.2.2 Охорона материнства і дитинства

5.2.3 Санітарно-просвітницька діяльність

5.2.4 Санаторне і курортне лікування

5.2.4.1 Курорти

5.2.4.2 Санаторії

5.2.5 Медикаментозна допомога. Аптечна справа.

5.2.6 Народна (нетрадиційна) медицина

5.3 Фізична культура і спорт

5.3.1 Загальні питання

5.3.1.00 Історія фізкультури і спорту в краї

5.3.2 Фізкультурні та спортивні організації та товариства

5.3.3 Окремі види спорту і спортивні ігри

5.3.4 Туризм в краї

5.3.5 Альпінізм

6 Суспільно-політичне та релігійне життя краю

6.1 Соціологічний аналіз розвитку краю

6.1.04 Статистичні матеріали

6.2 Суспільно-політичне життя краю

6.2.1 Політичні і громадські рухи, течії (*загальні матеріали про виборчі кампанії, мітинги, страйки*)

6.2.1.1 Окремі політичні партії та організації

6.2.1.2 Профспілковий рух

6.2.1.3 Ветеранські організації

6.2.1.4 Рух і організації жінок

6.2.1.5 Молодіжні організації та рухи

6.2.1.6 Національні рухи та організації

6.2.1.7 Добровільні товариства

6.2.2 Міжнародні зв'язки краю

6.3 Релігійне життя в краї

6.3.00 Історія релігій у краї

6.3.1 Окремі релігії та релігійні течії

6.3.1.1 Християнство

6.3.1.1.1 Католицизм

6.3.1.1.2 Протестантизм

6.3.1.1.3 Православ'я

6.3.1.2 Іслам

6.3.1.3 Іудаїзм

6.3.1.4 Буддизм

6.3.1.5 Національні релігії

6.3.1.6 Нові релігійні течії

6.3.1.7 Містика

6.3.2 Культові споруди

7 Державна влада і управління в краї

7.1 Представницька влада

7.2 Виконавча влада

7.3 Органи соціального забезпечення

7.4 Охорона громадського порядку. Міліція

7.5 Система судових органів

7.5.1 Суди

7.5.2 Адвокатура

7.5.3 Прокуратура

7.5.4 Нотаріат

7.6 Військова справа

7.6.1 Служба з ліквідації надзвичайних ситуацій

7.6.1.1 Цивільна оборона

8 Наука і освіта в краї

8.1 Наука в краї

8.1.00 Історія науки в краї

8.1.01 Офіційні документи

8.1.02 Довідкові видання

8.1.03 Бібліографічні покажчики

8.1.04 Статистичні матеріали

8.1.07 З'їзди, конференції, семінари

8.1.08 Технологія, методологія, досвід роботи

8.1.09 Персоналії

8.1.1 Наукові установи краю

8.1.2 Діяльність наукових товариств в краї

8.2 Освіта в краї

8.2.1 Організація освіти і виховання в краї

8.2.1.1 Опіка, патронаж, усиновлення

8.2.2 Дошкільна і сімейна освіта та виховання

8.2.2.1 Будинки дитини, сирітські будинки

8.2.2.2 Дитячі ясла і дитячі садки

8.2.2.3 Виховання та освіта дітей в сім'ї

8.2.3 Загальноосвітня школа та виховання

8.2.3.1 Початкові та середні школи

8.2.3.2 Спеціальні школи, гімназії, ліцеї тощо

8.2.3.3 Позашкільні заклади

8.2.3.3.1 Будинки дитячо-юнацької творчості, палаці піонерів і т. ін.

8.2.4 Професійна та спеціальна освіта

8.2.4.1 Середні спеціальні учбові заклади

8.2.5 Вища освіта

8.2.5.1 Вищі учбові заклади

9. Культурне та літературно-мистецьке життя краю

9.1 Загальні питання розвитку культури в краї

9.1.01 Офіційні документи

9.1.02 Довідкові видання

9.1.03 Бібліографічні покажчики

9.1.04 Статистичні матеріали

9.1.06 Образотворчі видання

9.1.07 З'їзди, конференції, семінари

9.1.08 Технологія, методологія, досвід роботи

9.1.09 Персоналії

9.2 Засоби масової інформації (ЗМІ)

9.2.1 Журналістика

9.2.2 Преса

9.2.3 Радіомовлення

9.2.4 Телебачення

9.3 Книжкова справа

9.3.1 Книговидавнича діяльність

9.3.2 Книжкова торгівля

9.4 Соціокультурна робота у сфері дозвілля

9.4.1 Рекреаційна діяльність та екскурсійна робота

9.4.1.08 Технологія, методологія, досвід роботи

9.4.2 Клубна робота

9.4.2.1 Клубні заклади

9.4.3 Паркова робота

9.4.3.1 Сади і парки відпочинку

9.4.4 Самодіяльна творчість

9.4.4.1 Художня самодіяльність

9.5 Бібліотечна справа в краї

9.5.00 Історія бібліотечної справи в краї

9.5.1 Бібліотечна мережа

9.5.1.1 Обласні бібліотеки

9.5.1.2 Районні та міські бібліотеки

9.5.1.3 Сільські бібліотеки

9.5.1.4 Галузеві бібліотеки

9.5.1.5 Інші бібліотеки

9.6 Музейна справа

9.6.1 Музеї

9.6.2 Виставки

9.6.3 Колекції

9.7 Архівна справа

9.7.00 Історія архівної справи в краї

9.7.1 Архівні установи

9.8 Мови, фольклор, література

- 9.8.1 Мови народів краю
- 9.8.2 Місцевий фольклор
- 9.8.3 Літературне життя краю
- 9.8.3.09 Персоналії письменників-земляків
- 9.8.3.1 Місцеві об'єднання і гуртки
- 9.8.4 Край в літературних творах
- 9.8.4.1 Проза
- 9.8.4.2 Поезія
- 9.8.4.3 Інші жанри

9.9 Мистецтво в краї

- 9.9.00 Історія мистецтва в краї
- 9.9.1 Образотворче мистецтво і архітектура
- 9.9.1.1 Архітектура
- 9.9.1.2 Декоративно-прикладне мистецтво
- 9.9.1.3 Скульптура
- 9.9.1.4 Живопис
- 9.9.1.5 Графіка
- 9.9.1.6 Художня фотографія
- 9.9.2 Музика та видовищні мистецтва
- 9.9.2.1 Музика
- 9.9.2.2 Танець (хореографія)
- 9.9.2.3 Театр
- 9.9.2.4 Цирк
- 9.9.2.5 Естрада
- 9.9.2.6 Кіномистецтво
- 9.9.3. Край у творах мистецтва

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В КРАЄЗНАВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК (за матеріалами дослідження)

Інтенсивному розвитку бібліотечного краєзнавства сприяє державна підтримка збереження, вивчення та популяризації історико-краєзнавчої спадщини. Про це, насамперед, свідчать Укази Президента України „Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні на період до 2010 року” (2001), „Про забезпечення підготовки і випуску багатотомного енциклопедичного видання „Звід пам’яток історії і культури України”, а також прийнята у 2002 році „Програма розвитку краєзнавства на період до 2010 року”.

Велике значення для бібліотечних працівників мало також прийняття у 1999 році Закону України „Про обов’язковий примірник документів” та „Програми збереження бібліотечних та архівних фондів на 2000-2005 роки”, Постанови Кабінету Міністрів України „Про порядок доставляння обов’язкових примірників документів” (2002), що заклали основи поповнення краєзнавчих фондів. Одним перших нормативних документів після прийняття Закону України „Про бібліотеки і бібліотечну справу” у 1995 році стало „Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України”, затверджене Міністерством культури і мистецтв України за № 314 від 11 червня 1996 року.

В діючому „Положенні...” було дане чітке визначення самого терміну „краєзнавча діяльність бібліотек”, окреслені її джерельна база, організаційна структура, вказані координаційні центри, розподілені функціональні обов’язки бібліотек різного рівня та подано примірний перелік обов’язкових для бібліотек краєзнавчих бібліографічних видань. На сьогодні це „Положення...” **потребує нової редакції** - з урахуванням реалій процесів інформатизації в бібліотечній справі. Той факт, що створення нової нормативної бази бібліотечного краєзнавства є на часі, знайшов підтвердження на міжнародній науково-практичній конференції „Краєзнавство в системі розвитку духовності і культури регіону” (Вінниця, 21-23 жовтня 2008 року). Окремим пунктом в

рекомендаціях Конференції зазначена необхідність розробки нового „Положення про краєзнавчу роботу бібліотек”.

На сучасному етапі значно зросла роль краєзнавчої інформаційної діяльності, що пов'язано з процесами відродження і збереження національних культур, прагненням окремих регіонів інтегруватися в світовий культурно-інформаційний простір. Для підвищення інформаційної культури нині необхідне не лише виробництво релевантної краєзнавчої інформації, а й модифікація її форм та методів, стимулювання інноваційних процесів, забезпечення регіональних інформаційних служб комплексом матеріальних і технічних засобів.

Розвиток інформаційних технологій, систем електронних комунікацій, масове використання Інтернет-ресурсів у повсякденному та науковому житті призвели до суттєвих змін як в уявленнях людства про навколишній світ, так і в професійній діяльності. Формування інформаційного суспільства суттєво вплинуло на діяльність бібліотек загалом та краєзнавчу роботу зокрема: бібліотеки сьогодні отримали більше можливостей щодо збагачення складу краєзнавчих ресурсів, форм і засобів обслуговування користувачів.

Безперечно, що для підвищення доступності краєзнавчих ресурсів, покращення обміну краєзнавчими документами та електронними базами даних необхідно розробити відповідне нормативно-методичне забезпечення краєзнавчої бібліотечної діяльності, в якому будуть враховані її організаційні питання та сучасні проблеми. З огляду на цю проблемну ситуацію, упродовж 2008 року працівниками сектора науково-дослідної і організаційно-методичної роботи відділу історичного краєзнавства Державної історичної бібліотеки України здійснено спеціальне дослідження в рамках моніторингу „Сучасний стан краєзнавчої бібліотечної діяльності”.

Об'єктом дослідження визначено процес використання у бібліотечній діяльності діючого „Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України, **предметом** – сьогочасні організаційні засади краєзнавчої діяльності бібліотек регіонального рівня.

Мета дослідження: визначити проблеми у сучасній організації краєзнавчої бібліотечної діяльності регіональних бібліотек, оптимізувати створення нової нормативної бази.

Головне завдання дослідження – створити підґрунтя для розробки нової концепції нормативного документа бібліотечного краєзнавства - „Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і туризму України”.

Для виконання поставленого завдання планувалося:

- ✓ вивчити сьогочасні функції бібліотек різного рівня в краєзнавчій бібліотечній діяльності – загальнодержавних, обласних, міських, централізованих бібліотечних систем;
- ✓ проаналізувати методичні і координаційні функції центрів краєзнавчої бібліотечної діяльності загальнодержавного і регіонального рівнів;
- ✓ встановити ступінь виконання „Примірного розподілу бібліотек області по формуванню системи краєзнавчих бібліографічних посібників” (Додаток до діючого „Положення...”).

На першому етапі дослідження, відповідно до розробленої методики, було здійснене анкетне опитування бібліотек. Базами дослідження мали стати 78 бібліотек: дві національні, Одеська і Харківська державні наукові, а також обласні - універсальні наукові та бібліотеки для дітей і для юнацтва.

Анкетний лист включав питання про організаційну структуру краєзнавчої діяльності бібліотеки, основні напрямки і форми роботи, склад і стан довідкового краєзнавчого апарату, бібліографічну діяльність, наявність координації в здійсненні відповідних функцій.

На жаль, не всі бібліотеки взяли участь у моніторингу: у відповідь одержано 34 анкети, в т ч. від Національної бібліотеки України для дітей, Одеської і Харківської державних наукових бібліотек, від ОУНБ – 14, від обласних для юнацтва – 8, від обласних для дітей – 10. Аналіз отриманих відомостей дозволив зробити певні узагальнення щодо реального стану краєзнавчої бібліотечної діяльності.

1. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА БІБЛІОТЕЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

Згідно з пунктом 2.1.1. діючого „Положення...” „краєзнавчу роботу здійснюють спеціальні структурні підрозділи (відділи, сектори) або працівники, які відповідають за цю ділянку роботи, - за участю і в координації з усіма підрозділами, на основі фондів та довідково-бібліографічного апарату бібліотек”. Дані моніторингу підтвердили, що існуюча реально організаційна структура КБД в регіонах відповідає нормативним вимогам: окремі структурні підрозділи – частіше відділ, інколи сектор у складі 3-6 штатних одиниць – характерні для обласних універсальних бібліотек. У Харкові функції краєзнавчого підрозділу покладені на відділ україніки Харківської ДНБ, який має значну кількість працівників – 15 штатних одиниць; поряд з цим у Харківській ОУНБ існує регіональний інформаційний центр „Харківщина”.

В обласних бібліотеках для юнацтва і для дітей краєзнавчу бібліотечну роботу на постійній основі виконують 1-2 працівники, як правило, в складі інформаційно-бібліографічного відділу в співробітництві з працівниками відділів комплектування і обробки, обслуговування, науково-дослідної і методичної роботи. (Див. Додаток 1, Таблиця 1). Практики вважають таку організацію КБД в цих бібліотеках оптимальною, що і має бути відображено в новому „Положенні...”.

2. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК

Діюче „Положення...” чітко окреслює функції, які повинні виконувати бібліотеки різних рівнів для якісного здійснення краєзнавчої діяльності. Центром краєзнавчої бібліотечної діяльності в регіоні є обласна універсальна наукова бібліотека (республіканська універсальна наукова бібліотека АР Крим). У розділі 3.5 зазначено, що названі бібліотеки:

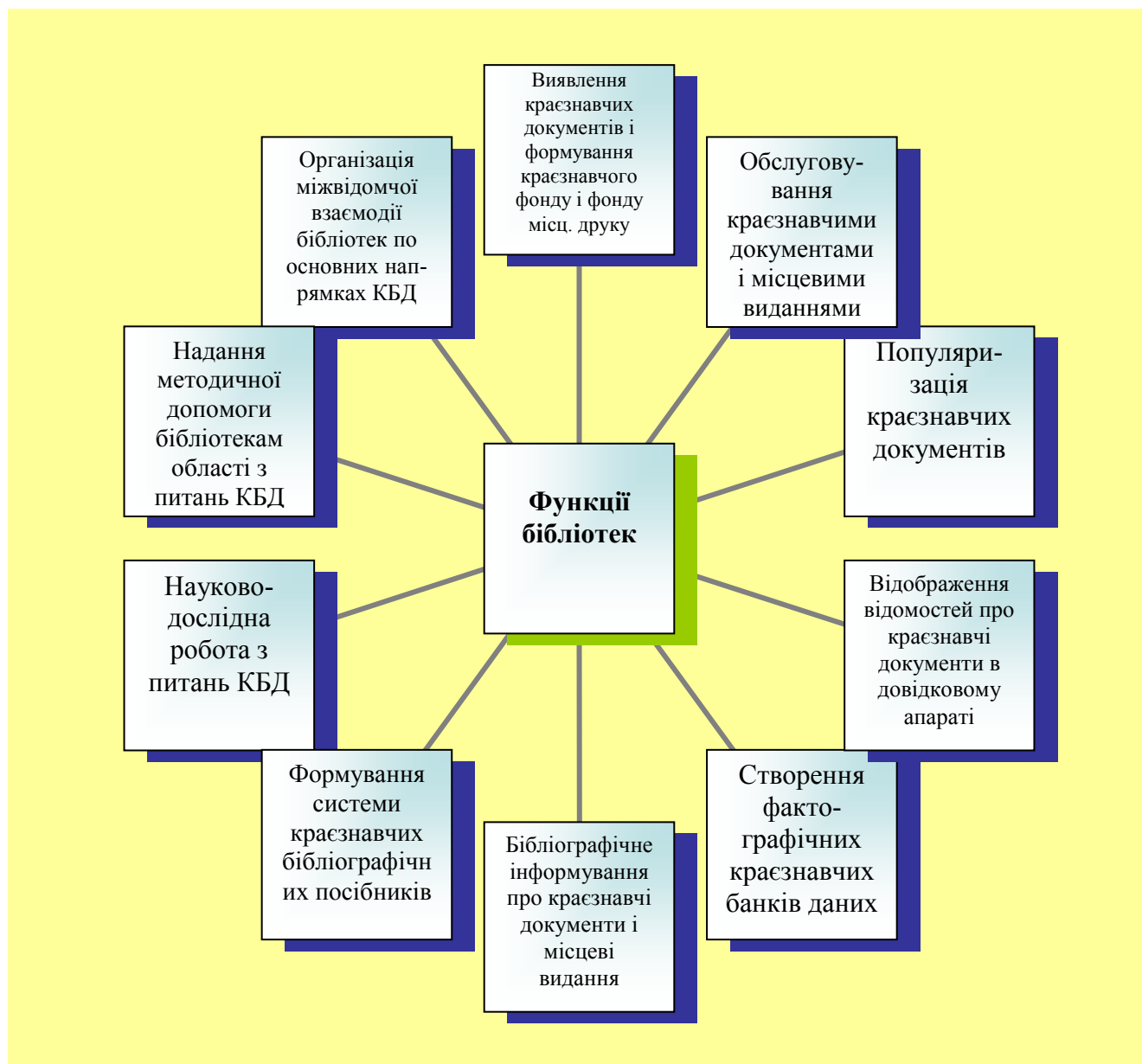
- виявляють краєзнавчі документи та місцеві видання і на основі обов’язкового примірника місцевих видань формують краєзнавчий фонд;

- відображають відомості про краєзнавчі документи і місцеві видання, незалежно від місця зберігання, у зведеному краєзнавчому каталозі та каталозі місцевих видань;
- створюють фактографічні краєзнавчі банки даних;
- здійснюють бібліографічне інформування про краєзнавчі документи і місцеві видання;
- забезпечують формування системи краєзнавчих бібліографічних посібників;
- обслуговують краєзнавчими документами та місцевими виданнями читачів своєї бібліотеки, інших бібліотек – по міжбібліотечному абонементу;
- популяризують краєзнавчі документи засобами бібліотечної роботи;
- надають методичну допомогу в краєзнавчій роботі бібліотекам області, узагальнюють і поширюють кращий досвід;
- проводять науково-дослідну роботу з питань краєзнавчої діяльності бібліотек;
- організують міжвідомчу взаємодію бібліотек області за основними напрямками бібліотечної діяльності на основі зведеного перспективного планування. (Див. Мал. 1).

Проведений моніторинг засвідчив, що на практиці перелік основних напрямів (функцій) краєзнавчої діяльності головних регіональних бібліотек вимагає доповнення, суттєвого уточнення або нової редакції.

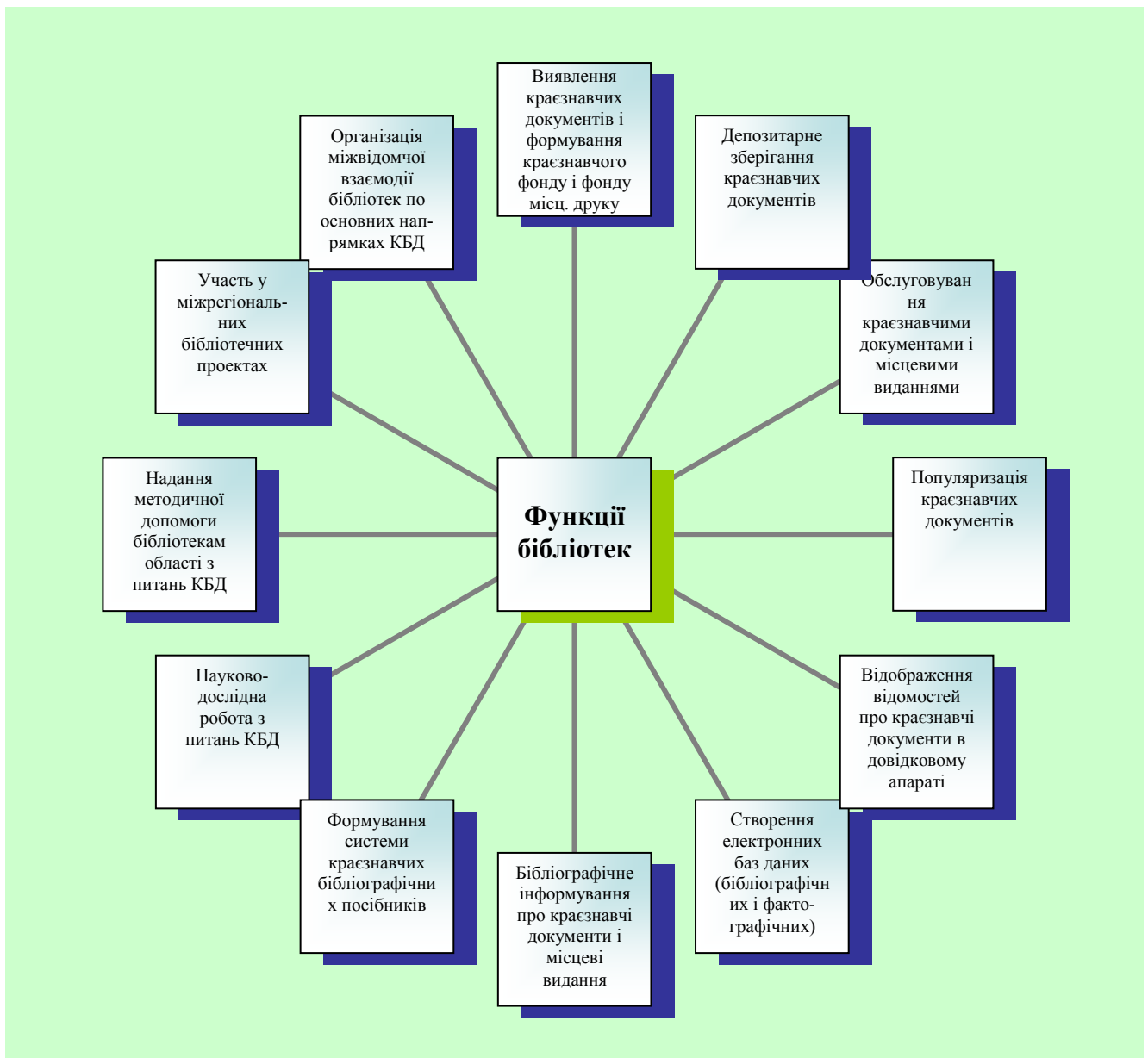
Місцевий обов'язковий примірник дійсно є основним джерелом формування краєзнавчого фонду, однак, лише на його основі неможливо сформувати максимально повний фонд документів про край, адже в п 1.4. діючого „Положення...” зазначено, що краєзнавчі фонди включають „документи, пов'язані з краєм змістом – незалежно від тиража, мови, місця видання чи виготовлення”. Тобто, слід зазначити, що бібліотеки повинні виявляти потрібні документи в загальнодержавних видавничих інформаційних

ОБЛАСНІ УНІВЕРСАЛЬНІ НАУКОВІ БІБЛІОТЕКИ (діюче „Положення...”)

Мал. 1

ОБЛАСНІ УНІВЕРСАЛЬНІ НАУКОВІ БІБЛІОТЕКИ (реальний стан)

Мал. 2

базах і докладати зусиль для їх залучення до власних фондів. Це більшою мірою стосується поточного комплектування, також варто закріпити необхідність докомплектування документами за попередні роки; окремої згадки потребує використання електронних он-лайнних і оф-лайнних ресурсів.

Звичайно, все це вимагає не тільки нормативного, але й значного матеріально-технічного забезпечення.

Бажано також закріпити в новому „Положенні...” питання розмежування фонду краєзнавчих документів (пов’язаних з краєм змістом) і фонду місцевих видань (пов’язаних з краєм лише місцем видання незалежно від змісту), оскільки на практиці інколи виникають непорозуміння з цього питання.

Дані моніторингу засвідчили, що ОУНБ дійсно виконують функції регіонального депозитарія краєзнавчих документів, і що доцільно для них включити ці функції до обов’язкових, з відповідним відображенням у новому варіанті „Положення...”.

Одним з проблемних питань є включення до переліку функцій краєзнавчих підрозділів бібліотек створення страхових фондів, принаймні, для найцінніших частин їх краєзнавчих колекцій, адже багато бібліотек вже реально виконують цю роботу.

Доповнення потребують тези щодо бібліографічного інформування про краєзнавчі документи та обслуговування користувачів. На практиці бібліотеки все активніше впроваджують таку послугу як віртуальна довідка, і обслуговування користувачів передбачає нині надання не тільки документів на матеріальних носіях безпосередньо в бібліотеці або по міжбібліотечному абонементу, але й доступ до їх електронних копій.

В діючому варіанті „Положення...” зовсім відсутні тези про участь бібліотек у створенні інформаційних порталів та електронних бібліотек самостійно або на корпоративній основі, тобто, діяльності, яка вже стала повсякденним обов’язком більшості ОУНБ, тож вимагає належного відображення в нормативних документах.

Таким чином, реальне коло обов'язків обласної універсальної наукової бібліотеки в галузі краєзнавства розширилося (**Див. Мал. 2**). Частина функцій зазнала певної трансформації, частина перебуває за межами наявної нормативної бази, що неминує веде до виникнення непорозумінь, ускладнює налагодження партнерських взаємовідносин.

Функції обласних бібліотек для юнацтва і для дітей теж вимагають відповідного уточнення.

Нарікання бібліотекарів-практиків викликає й те, що в діючому „Положенні...” не виокремлено функції сільських бібліотек. Невизначеність їх місця в системі краєзнавчої діяльності бібліотек призводить або до зайвого дублювання роботи районних бібліотек, або до спроб самоусунення від роботи.

3. КРАЄЗНАВЧІЙ ДОВІДКОВИЙ АПАРАТ

Базовим елементом краєзнавчого довідкового апарату залишається Зведений систематичний краєзнавчий каталог (ЗвСКК). Трансформації відбуваються у форматі представлення даних: все більше бібліотек переходять на ведення ЗвСКК в електронному режимі (**Див. Додаток 1, Таблиця 3**).

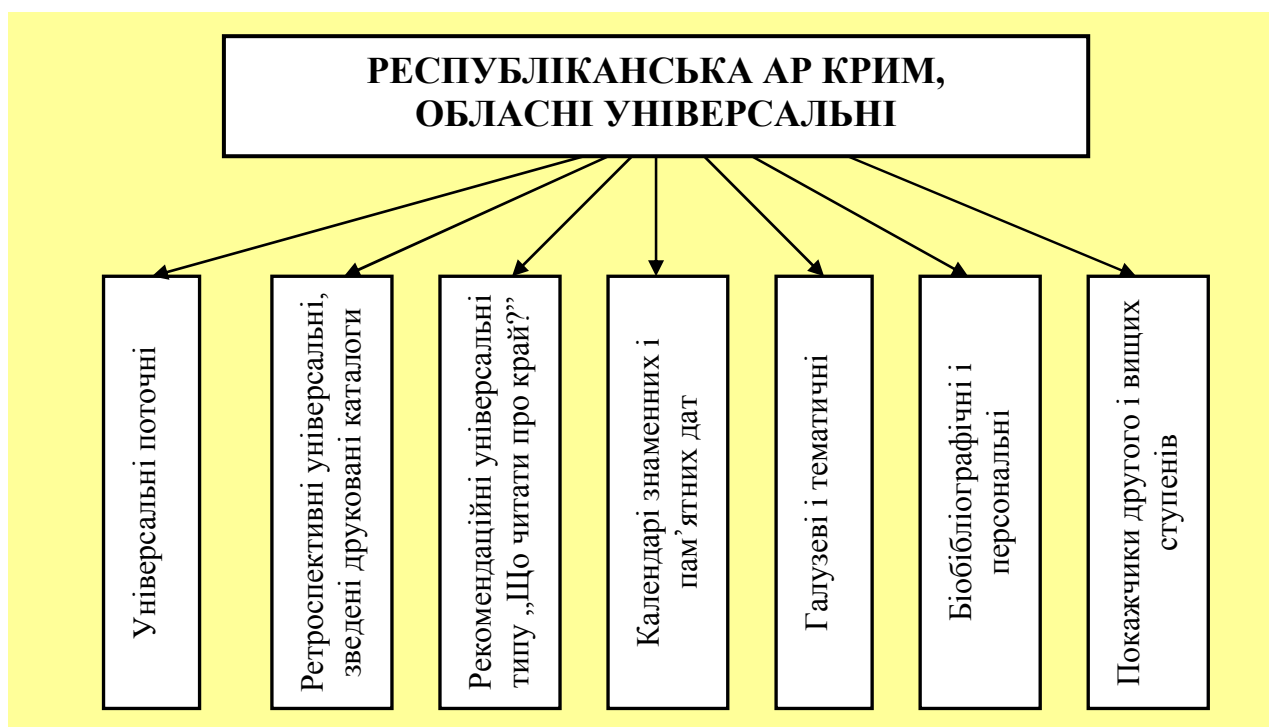
Іншим обов'язковим елементом краєзнавчого довідкового апарату обласних універсальних бібліотек є каталог місцевих видань, що відображає розвиток видавничої справи в регіоні. Бібліотеки ведуть такі каталоги як в картковому, так і в електронному варіанті. Саме ці каталоги є основою для підготовки вельми популярних в останні роки покажчиків місцевого друку.

В останнє десятиріччя в краєзнавчому довідковому апараті набувають все більшого значення електронні краєзнавчі бази даних. В цьому сегменті ДБА поки що переважають бібліографічні (як правило тематичні) та фактографічні бази, однак, книгозбірні вже закладають і повнотекстові, що можна вважати першим кроком у створенні електронної бібліотеки (**Див Додаток 1, Таблиця 4**). Цей напрямок діяльності бібліотек зовсім відсутній у діючому

„Положенні...”, тому тезу про „формування банків краєзнавчих даних” необхідно подати в новій – розширеній редакції.

4. СИСТЕМА КРАЄЗНАВЧИХ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ

В Україні вже склалася, в т.ч. і завдяки діючому „Положенню...”, чітка система краєзнавчої бібліографії (СКБП). Додаток до „Положення...” визначає жанрово-видовий перелік обов’язкових для обласних бібліотек бібліографічних посібників. Безумовно, система посібників, передбачена для універсальних бібліотек, має охоплювати бібліографічною інформацією всі напрямки життя краю: його історію, економічний і суспільний розвиток, освітню, культурну, літературну діяльність (Див Мал. 3).

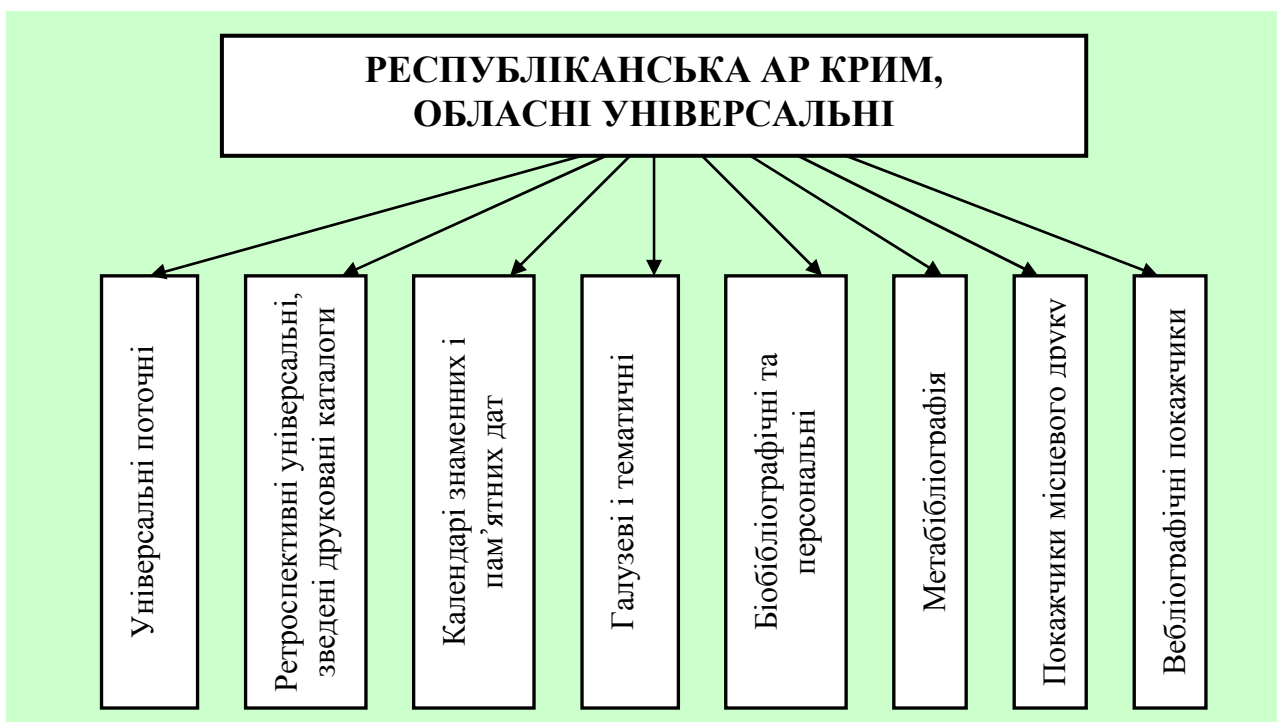

Мал. 3

Результати останніх досліджень краєзнавчої бібліографічної діяльності вітчизняних бібліотек засвідчили, що час вніс певні корективи у жанрово-видову структуру СКБП (Див. Додаток 1, Таблиця 5). В

бібліографічній діяльності ОУНБ фактично випав такий елемент системи як рекомендаційні посібники універсального характеру типу „Що читати про край?”. Дійсно, такі бібліографічні покажчики більш притаманні бібліотекам для дітей та юнацтва. В той же час, багато бібліотек регулярно видають не зазначені в згаданому Додатку покажчики місцевого друку („Книга Закарпаття”, „Книга Рівненщини”, „Книга Сумщини”, „Книга Донеччини”, „Книги Тернопільських видавництв” тощо). В останні роки набирає популярності підготовка вебліографії, що нині є дійсно затребувана користувачами. Згадані факти вимагають внесення відповідних змін до нового варіанту „Положення...” (Див. Мал. 4).

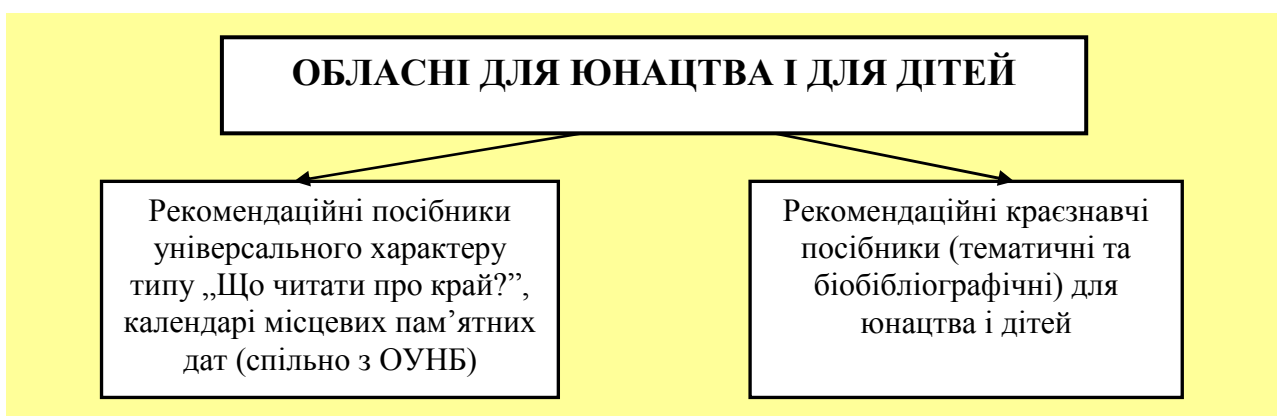
На жаль, визначена у діючому „Положенні...” серед обов’язкових видів бібліографії – метабібліографія – не є поширеною, хоча ці видання є підґрунтям для планування та координації роботи бібліотек регіону з підготовки бібліографії.

Мал. 4

Особливо позначився на краєзнавчій бібліографії розвиток інформаційних технологій. Не відмовляючись від окремих елементів системи, бібліотеки переходять до нового формату – все частіше створюють бібліографічну продукцію в двох варіантах: традиційному друкованому та електронному. Інколи взагалі відмовляються від друкованого варіанту, особливо це стосується універсальних поточних покажчиків, рідше – календарів знаменних і пам’ятних дат, біобібліографічних і персональних посібників. Безумовно, кожна бібліотека має сама визначатися з формою представлення матеріалу в залежності від власних технічних і кадрових можливостей і за згодою користувачів, що теж потребує відповідного відображення у нормативних документах.

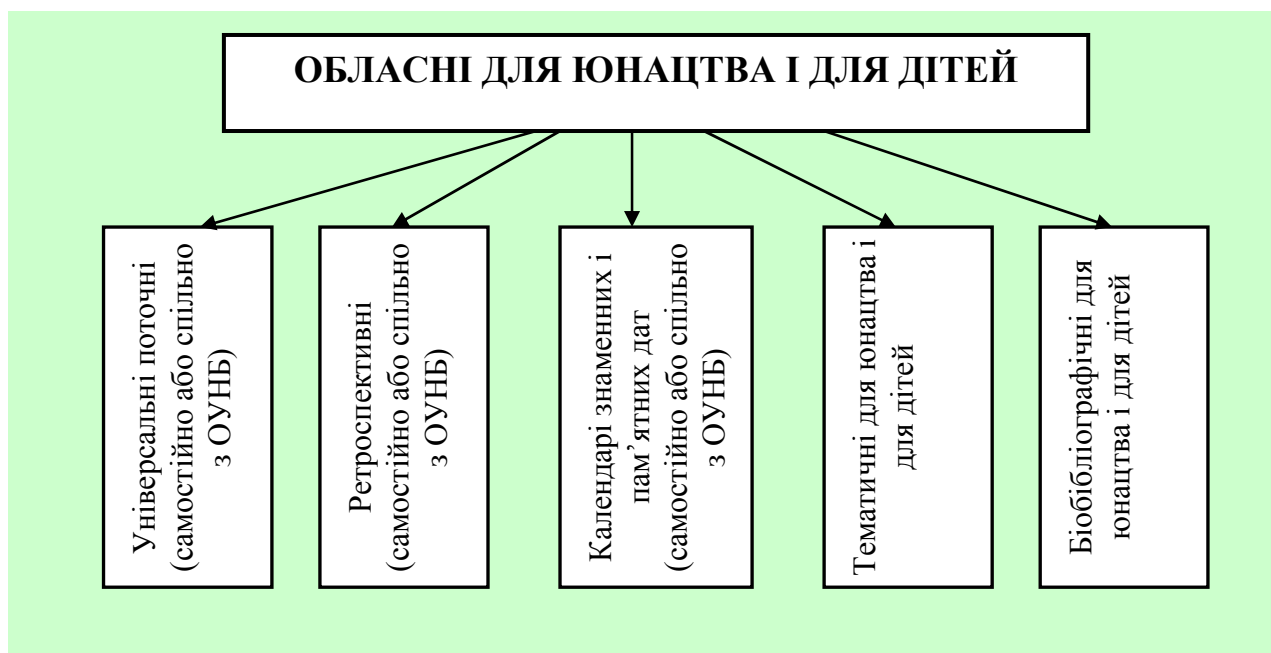
Обласним бібліотек для юнацтва і для дітей діюче „Положення...” регламентує вузький перелік необхідних бібліографічних покажчиків з урахуванням особливостей складу їх користувачів (Див Мал. 5).

Мал. 5

За даними моніторингу на сьогодні обласні юнацькі бібліотеки і бібліотеки для дітей не обмежуються тільки згаданим переліком жанрів і видів краєзнавчих бібліографічних видань. Так, основними залишаються різноманітні тематичні і біобібліографічні видання рекомендаційного характеру. В той же час бібліотеки для дітей і для юнацтва вдаються до підготовки універсальних покажчиків про край – поточних і ретроспективних – календарів знаменних і пам’ятних дат. Інколи ця робота виконується самостійно, іноді – у співпраці з

обласною універсальною бібліотекою. Деякі з книгозбірень засвідчили, що беруть участь у створенні покажчиків місцевого друку (Див. Додаток 1, Таблиця 5). Тому можна стверджувати, що нині система краєзнавчих бібліографічних посібників обласних бібліотек для юнацтва і для дітей виглядає таким чином (Мал. 6)

Мал. 6

Як і обласні універсальні, бібліотеки для дітей і для юнацтва переходять до нового формату представлення частини покажчиків – в друкованому та електронному варіанті (Дніпропетровська ОЮБ, Кіровоградська ОЮБ і ОДБ, Луганська ОЮБ і ОДБ, Херсонська ОДБ, Сумська ОДБ, Тернопільська ОЮБ, Херсонська ОДБ, Хмельницька ОДБ). Виявлені зміни також потребують відображення у нормативних документах.

5. НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА БІБЛІОТЕК З ПИТАНЬ БІБЛІОТЕЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

Науково-дослідна робота за різними напрямками краєзнавчої бібліотечної діяльності давно стала невід'ємною для обласних бібліотек. За останні десять

років моніторингом Державної історичної бібліотеки України було охоплено всі сегменти краєзнавчої бібліотечної діяльності: фонди, довідковий апарат, організаційна структура, бібліографічна робота. Під час цього моніторингу регіональні бібліотеки внесли свій вклад у створення інформаційної бази бібліотечного краєзнавства. Традиційно масштабна наукова діяльність характерна для Одеської й Харківської державних наукових бібліотек (**Див. Додаток 1, Таблиця 6**). Переважна більшість ОУНБ бере активну участь як у загальнодержавних дослідженнях, так і регулярно здійснює регіональні дослідження в межах однієї або кількох областей. Активно долучаються до дослідницької роботи обласні бібліотеки для дітей і для юнацтва. Лідруючі позиції належать Кіровоградській і Луганській обласним бібліотекам для юнацтва, Кіровоградській обласній бібліотеці для дітей, Тернопільській обласній бібліотеці для молоді. Слід зазначити, що досить часто це не тільки участь у дослідженні під патронатом ОУНБ або іншої великої бібліотеки, але й цілком самостійні проекти.

6. КОРПОРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК З ПИТАНЬ БІБЛІОТЕЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

В більшості регіонів бібліотеки активно співпрацюють у створенні краєзнавчого довідкового апарату, бібліографічної продукції, ІНТЕРНЕТ-ресурсу, є приклади і міжрегіонального співробітництва (**Див. Додаток 1, Таблиця 7**). Певною мірою можна говорити про відновлення зональних (або регіональних) об'єднань. Яскравим прикладом такого співробітництва є проект „Історична Волинь”, який поєднав зусилля п'яťох ОУНБ (Рівненської, Волинської, Житомирської, Хмельницької, Тернопільської) та ДІБ України у створенні електронної бібліотеки. Корпоративна діяльність також потребує більш детального визначення в нормативних документах.

7. ПРОПОЗИЦІЇ БІБЛІОТЕК ДО НОВОГО ВАРІАНТУ „ПОЛОЖЕННЯ...”

Анкетний лист, запропонований бібліотекам – базам дослідження передбачав отримання пропозицій від регіональних книгозбірень до нового варіанту „Положення...”. Це дозволило з’ясувати їх місце як інформаційних і культурних установ в регіонах і ті напрямки діяльності, які самі бібліотеки вважають пріоритетними. Зокрема, цікаві варіанти подали Національна бібліотека України для дітей – відносно своєї мережі, Івано-Франківська ОУНБ – з приводу формування і збереження краєзнавчих фондів, перспектив обласних універсальних бібліотек як координаційних центрів (Див. Додаток 1, Таблиця 8).

Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка звернула увагу на необхідність більш чіткого розмежування функцій бібліотек у регіонах, особливо таких як Харківщина і Одещина, де окрім ОУНБ функціонують великі і потужні наукові бібліотеки.

Однак, більшість пропозицій бібліотек скоріше можна назвати вимогами до законодавчої бази бібліотечної сфери, або запитами про методичну допомогу. Перш за все, мова йде про **неодмінність** надходження місцевого обов’язкового примірника документів, можливості надання його обласним бібліотеками для юнацтва і для дітей або перерозподілу такого примірника між ОУНБ і бібліотеками для дітей. Серед методичних запитів найбільш поширений – примірна схема систематизації документів для електронного краєзнавчого каталогу. Варіант „Примірної схеми...” та рекомендації щодо її застосування, розроблені фахівцями ДІБ України, вміщені в першій частині даного Бюлетеня.

Наприкінці зазначимо, що викладений матеріал слід сприймати як інформацію для роздумів і запрошення до дискусії з приводу місця й ролі бібліотек різних типів та рівнів у формуванні загальнодержавного краєзнавчого інформаційного ресурсу та більш ефективного наближення його до користувача.

ДОДАТКИ

Таблиця 1

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА

Область	Бібліотека	ОРГАНІЗАЦІЯ КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ		
		окремий структурний підрозділ (відділ / сектор)	окремі працівники в складі інших відділів	кількість одиниць
1	2	3	4	5
Волинська	обласна універсальна	▼		6
	обласна для дітей	▼		3
Дніпропетровська	обласна універсальна	▼ + інші відділи відповідно до напрямків їх роботи		5
	обласна для юнацтва		▼ 1 бібліограф веде краєзнавчий каталог; відділи обслуговування здійснюють формування краєзнавчого фонду	1
Житомирська	обласна універсальна	▼		4
Запорізька	обласна універсальна	▼		4
	обласна для дітей	▼		1,5

1	2	3	4	5
Івано-Франківська	обласна універсальна	▼		4
АР Крим	обласна для дітей	▼ сектор національної та краєзнавчої бібліографії (відділ інформації, реклами та довідково-бібліографічної роботи)		1
Кіровоградська	обласна для юнацтва		▼ відділ інформаційно-бібліографічних послуг та краєзнавства	1
	обласна для дітей		▼	3
Луганська	обласна універсальна	▼		6
	обласна для юнацтва		▼ працівники відділу інформаційно-бібліографічного сервісу, читального залу	
	обласна для дітей		▼ інформаційно-бібліографічний відділ; всі відділи обслуговування	1

1	2	3	4	5
Одеська	державна наукова	▼ сектор „Одесика”		5
	обласна універсальна	▼		4
	обласна для юнацтва		в складі інформаційно-бібліографічного відділу	3
Полтавська	обласна для юнацтва		▼	
	обласна для дітей		▼ всіх відділів бібліотеки	
Рівненська	обласна для юнацтва		▼ інформаційно-бібліографічний відділ; відділ читального залу	2
Сумська	обласна універсальна	▼		4,75
	обласна для дітей		▼ відділ інформації та маркетингу; відділ комплектування, обробки та зберігання документів бібліотечного фонду	2

1	2	3	4	5
Тернопільська	обласна універсальна	▼		5
	обласна для молоді		▼ по одному працівнику: інформаційно-бібліографічний відділ; абонемент; читальний зал; відділ мистецької літератури; науково-методичний відділ	5
Харківська	державна наукова	▼ відділ україніки		15
	обласна універсальна	▼ регіональний інформаційний центр „Харківщина”		3
Херсонська	обласна універсальна	▼ краєзнавчий відділ		5
	обласна для дітей		▼ відділ довідково-бібліографічного та інформаційного обслуговування + відділи обслуговування у частині популяризації краєзнавчих документів, проведення просвітницьких заходів краєзнавчої тематики	1

1	2	3	4	5
Хмельницька	обласна для дітей		▼ краєзнавчу роботу здійснюють всі структурні підрозділи	
Черкаська	обласна універсальна	▼		3
Чернівецька	обласна універсальна	▼	2 працівники редакційно-видавничого відділу; 2 працівники інформаційно-бібліографічного відділу	4
Чернігівська	обласна універсальна	▼		4
	обласна для юнацтва		▼	1
Національна для дітей			▼ відділи комплектування фондів, обслуговування дошкільників і учнів 1-4 класів, обслуговування читачів учнів 5-9 класів, мистецтв, довідково-бібліографічної та ін формаційної роботи, науково-бібліографічний, науково-методичний, науково-дослідний	по 1 працівнику в кожному з перелічених відділів

Таблиця 2

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК

Область		напрямки діяльності																				
		робота з КФ і ФМД			депозитарне зберігання КД	створення страхового фонду	ДБА		ЕБД		ІБР		красназавча бібліографія	обслуговування			популяризація краєзнавчих документів	надання методичної допомоги	науково-дослідна робота	організація міжвідомчої взаємодії б-к	корпоративна діяльність	інше
1	2	3	4	5			6	7	8	9	10	11		12	13	14						
Волинська	ОУНБ	▼	▼		▼		▼	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼		▼	
	ОДБ	▼			▼		▼						▼	▼			▼	▼	▼			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
Дніпропетр	ОУНБ	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼		
	ОЮБ	▼	▼	▼			▼		▼				▼	▼	▼		▼	▼			▼ ¹		
Житом	ОУНБ	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼			▼		▼	▼	▼		▼	▼			▼		
	ОУНБ	▼	▼	▼			▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼			▼	
Зпрз	ОУНБ	▼	▼	▼			▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼			▼	
	ОУНБ	▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼			▼	

¹ У 2007 році спільно з Донецькою обласною бібліотекою для юнацтва провели міжобласну зональну школу професійної майстерності „Краєзнавча діяльність бібліотек на допомогу виховання молодого громадянина і патріота”.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Кіровоградська	ОЮБ	▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼		▼		▼	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼	
	ОДБ	▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼		▼		▼	▼			▼	▼	▼		▼	
Крим	РДБ	▼	▼	▼	▼		▼				▼		▼	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼	
	ОУНБ	▼	▼	▼	▼	▼ ¹	▼	▼	▼	▼ ²	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼		
Луганська	ОЮБ	▼					▼			▼	▼	▼	▼	▼			▼	▼	▼			
	ОДБ	▼	▼				▼		▼	▼	▼		▼	▼			▼	▼	▼			▼ ³

¹ на початковій стадії

² а також повнотекстові

³ Координація роботи з краєзнавства зі ЗМІ, позашкільними закладами, обласні проекти „Край нескорених” (2005), „Край Лугарюй: от прошлого к будущему” (2006)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Одеська	ОДНБ	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼					▼	▼	▼	▼		▼				
	ОУНБ	▼			▼		▼	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼		▼	
	ОЮБ	▼	▼	▼			▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼			▼	▼		▼		
Полтавська	ОЮБ	▼	▼				▼		▼		▼		▼	▼			▼	▼				
	ОДБ	▼	▼				▼				▼		▼	▼	▼		▼	▼				
Рвн	ОЮБ	▼	▼				▼		▼		▼		▼	▼			▼	▼				
Смск	ОУНБ	▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼		▼		▼	▼		▼	▼	▼	▼			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
Смск	ОДБ	▼	▼		▼		▼		▼				▼	▼			▼	▼					
		Тернопільська	ОУНБ	▼	▼	▼	▼		▼			▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼			▼	
	ОЮБ	▼		▼		▼ ¹	▼		▼	▼	▼	▼ ¹	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼			
Харківська	ХДНБ	▼	▼	▼	▼	▼ мікр офіл ьмув ання	▼	▼ ²		▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼		▼	
	ОУНБ	▼	▼		▼		▼	▼	▼		▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼		▼	▼	
Хрсн	ОУНБ	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼		▼	▼					

¹ розпочато роботу

² до червня 2006 р. Далі місцеві видання відображені у загальному електронному каталозі ХДНБ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Хрс	ОДБ	▼	▼	▼	▼ ¹		▼		▼		▼	▼ ²	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼		▼ ³
Хмл	ОДБ	▼	▼				▼		▼		▼		▼	▼			▼	▼				
Чрк	ОУНБ	▼	▼		▼		▼			▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼		▼	
Чрив	ОУНБ	▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Чернігівська	ОУНБ	▼	▼		▼	▼	▼	▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼		
	ОЮБ	▼					▼			▼	▼		▼	▼			▼					
Нац. дитяча		▼	▼		▼	▼			▼	▼			▼				▼	▼			▼	

¹ місцеві видання для дітей

² участь у Об'єднаній віртуальній довідці бібліотек України (на базі Національної бібліотеки України для дітей)

³ Робота з літературно обдарованими дітьми у гурті „Паросток” та літературній студії „Контур”; опублікування кращих творів учасників цих літературно-творчих об'єднань у збірках „Таврійський колосок” (друковані та електронні версії)

Таблиця 3

ВІДОБРАЖЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ПРО КРАЄЗНАВЧІ ДОКУМЕНТИ І МІСЦЕВІ ВИДАННЯ В ДОВІДКОВОМУ АПАРАТІ БІБЛІОТЕКИ

Область	Бібліотека	Зведений краєзнавчий каталог				Каталог місцевих видань			
		картковий варіант		електронний варіант		картковий варіант		електронний варіант	
		ТАК	НІ	рік заснування	кількість записів	ТАК	НІ	рік заснування	кількість записів
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Влн	ОУНБ	▼				▼			
	обл. дитяча	▼							
Днпр	ОУНБ	▼				▼			
	обл. юнацька	▼							
Жит	ОУНБ	▼		2008	6054	▼		2008	483
Зпрз	ОУНБ	▼		2003	2432	▼		2004	794
	обл. дитяча	▼ ¹				▼ ²			
І-Фр	ОУНБ	▼				▼		2004	3500
Крвгр	обл. юнацька	▼		2000	10000	▼		2000	10000
	обл. дитяча		▼	2007	6100	▼			
Крим	респ. дитяча	▼				--			

¹ в систематичному каталозі з відповідним шифром і територіальним визначником 4Зап.

² в систематичній краєзнавчій картотеці.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Лгн	ОУНБ	▼ до 11.2004		11.2004	22627		▼	2003	6675
	обл. юнацька	▼ (500 записів)		2002	513	--	--	--	--
	обл. дитяча	▼							
Одес	ОДНБ	▼		1995	41260	▼		1995	98569
	ОУНБ	▼		1999		▼			
	обл. юнацька	▼		2001					
Полт	обл. юнацька	▼		2000	14000		▼		
	обл. дитяча	▼							
Рвн	обл. юнацька	▼		2003	2601		▼		
Сум	ОУНБ	▼				▼			
	обл. дитяча	▼		2003	4536		▼		
Трнп	ОУНБ	▼		2006	3900				
	обл. для молоді	▼					▼		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Хрк	ХДНБ	▼				до червня 2006 р.		▼ з червня 2006 р. в загальному ЕК б-ки	
	ОУНБ	▼				▼			
Хрс	ОУНБ	▼		1996	37171	▼			
	обл. дитяча	▼		2003	6085		▼		
Хмлн	обл. дитяча	▼		2003	1237	--	--	--	--
Чрк	ОУНБ	▼				--	--		
Чрнв	ОУНБ	▼		2004	32500	▼		2005	2500
Чрнг	ОУНБ	▼				▼			
	обл. юнацька	▼							
	обл. дитяча								
Національна дитяча		--	▼ ¹			--	--		

¹ Краєзнавчі документи включаються у загальний електронний каталог бібліотеки.

Таблиця 4

ЕЛЕКТРОННІ КРАЄЗНАВЧІ БАЗИ ДАНИХ

Область	Бібліотека	бібліографічні			фактографічні		
		Найменування	рік заснування	кількість записів	Найменування	рік заснування	кількість записів
1	2	3	4	5	6	7	8
Вол	ОУНБ	„Краєзнавство”	2006	2600			
		„Історична Волинь”	2007	2025			
	обл. дитяча	--	--	--	--	--	--
Дніп	ОУНБ	Зведений електронний каталог ДООУНБ (книги)	1992	113330			
		„Краєзнавство” (аналітичний розпис документів)	1995	103450			
	обл. юнацька	Екологія Дніпропетровщини	2000	436	--	--	--
		Культурне життя Дніпропетровщини	2000	5207			
		Історія України і літературознавства	1999	7688			
		Аудіо-, відео-, та мультимедіадокументів	2007	340			
	Жит	ОУНБ	--			--	

1	2	3	4	5	6	7	8
Зпр	ОУНБ		2003	2150		2003	608
			2004	1968		2004	657
			2005	10075		2005	628
			2006	3718		2006	811
			2007	2803		2007	1239
	обл. дитяча	--	--	--	--	--	--
I-Фр	ОУНБ	Краєзнавство	2005	3050	Видатні особистості Івано-Франківщини	2004	600
Крвг	обл. юнацька	картотека статей з періодичних видань	2000	59000	--		
	обл. дитяча		2007	9300	--		
Крим	РДБ	--			--		
Лгн	ОУНБ	Література про Луганську область	1999-2004	8,74 Мб	Пам'ятки Луганщини	2003	437
					Літературно-історичний архів	2002	6182
					Видатні діячі Луганщини	2003	143
		Повнотекстові			Літературна спадщина Бориса Грінченка	2003	3,8 Мб
					Видатні краєзнавці Луганщини	2006	15,3 Мб
					Щотижневі огляди регіональної преси	2000	1,8 Мб

1	2	3	4	5	6	7	8
Лгн	обл. юнацька	--	--	--	Молодіжні організації Луганщини	2001	96
	обл. дитяча	Найкращі люди Луганщини	2006	530		2006	56
Одес	ОДНБ	--	--	--	--	--	--
	ОУНБ	Література про Одеську область за ... рік	2003	2599	--	--	--
			2004	4820			
			2005	3657			
			2006	7000			
			2007	5860			
		Міста і містечки Одещини	2004	1006			
			2006	777			
			2007	196			
		Календар знаменних і пам'ятних дат	2003	156			
			2004	157			
			2005	225			
			2006	132			
			2007	94			
обл. юнацька	Молоді письменники Одещини	2007	70	Соціально та медико- психологічна допомога молоді	2006	150	
Полт	обл. юнацька	Краєзнавство. Полтавщина	2000	14000	--	--	--
	обл. дитяча	--	--	--	--	--	--

1	2	3	4	5	6	7	8
Рвн	обл. юнацька	Сценарії	2003	979	--	--	--
Сум	ОУНБ	краєзнавча література	2000	2605	--	--	--
	обл. дитяча	СКС	2008	107	--	--	--
		краєзнавча БД	2003	4536			
		методично-бібліографічних матеріалів, виданих СОДБ	2007	55			
		інформаційно-бібліографічних матеріалів	2007	102			
Терн	ОУНБ	--	--	--	--	--	--
обл. для молоді	Вони прославили наш край	2002	2739	Картинна галерея (Художники Тернопілля)	2002	15	
				Уродженці Тернопільщини – лауреати Шевченківської премії	2007	11	
				Розділ „Заповідними стежками Тернопільщини” у БД „Екологія”	2005	92	

1	2	3	4	5	6	7	8
Харк	ХДНБ	--	--	--	Пам'ятні дати України, Слобожанщини	2004	2549
					Змішана РІП „Харківщина”	2004	4020
	ОУНБ	Література про Харківщину	1997	23400			
Херс	ОУНБ	Література про Херсонську область	2003	4311	--	--	--
			2004	5534			
			2005	4000			
			2006	3417			
			2007	4150			
	обл. дитяча	Краєзнавство Тавріка	2003	6085	--	--	--
			2002	4455			
Хмл	обл. дитяча	Ріднокрай: історія і сьогодення	2003	1237	--	--	--
Чрк	ОУНБ				Персоналії Черкащини	2000	120
Чрнв	ОУНБ	Краєзнавчий каталог „Буковина”	2004	3670	Буковина	2004	250
		- // -	2005	7720			
		- // -	2006	7900	- // -	2005	320
		- // -	2007	7889			
		- // -	2008	5321	- //-	2006	390
		Кіно і Буковина		923			

1	2	3	4	5	6	7	8
Чрнв	ОУНБ	Сидір Воробкевич		750	Буковина	2007	450
		Олекса Романець		573			
		Буковина		5502	- // -	2008	510
		Ігор Буркут		1307			
Чрнг	ОУНБ				Відомі особистості регіону	2002	1915
					Географічні назви	2003	538
					Історико-культурні місця Чернігівської області	2003	472
	обл. юнацька					1978	117.6 ¹
Національна дитяча	ЕК бібліотеки (включає краєзнавчі документи)	1993	70846	„Освіта” (навчальні заклади та центри дозвілля для дітей м. Києва)	1999	974	

¹ на 01.05.2008

Таблиця 5

СИСТЕМА КРАЄЗНАВЧИХ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ

Область	Бібліотека	універсальні поточні			універсальні ретроспект.			календарі			тематичні і галузеві			персональні і біобібліогр.			бібліографія вищих ступ.			покажчики МД		
		тільки друк. варіант	друк. та ел варіант	тільки ел. варіант	тільки друк. варіант	друк. та ел варіант	тільки ел. варіант	тільки друк. варіант	друк. та ел варіант	тільки ел. варіант	тільки друк. варіант	друк. та ел варіант	тільки ел. варіант	тільки друк. варіант	друк. та ел варіант	тільки ел. варіант	тільки друк. варіант	друк. та ел варіант	тільки ел. варіант	тільки друк. варіант	друк. та ел варіант	тільки ел. варіант
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Волинська	ОУНБ		▼						▼						▼							
	ОДБ										▼			▼								
Дніпропетровська	ОУНБ								▼			▼			▼			▼			▼	
	ОЮБ		▼						▼						▼						▼	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
Житом	ОУНБ	▼			▼				▼														
Запорізька	ОУНБ		▼			▼			▼			▼			▼							▼	
	ОДБ							▼			▼			▼									
І-Фр	ОУНБ		▼			▼			▼			▼			▼							▼	
Кіровоградська	ОЮБ		▼						▼			▼			▼								
	ОДБ		▼		▼				▼		▼				▼						▼		
Крим	РДБ		▼			▼			▼			▼			▼			▼			▼		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Луганська	ОУНБ			▼		▼			▼			▼	▼		▼	▼						
	ОЮБ								▼		▼			▼								
	ОДБ								▼			▼			▼							
Одеська	ОДНБ	▼								▼				▼	▼				▼			▼
	ОУНБ		▼			▼			▼			▼			▼			▼			▼	
	ОЮБ									▼				▼								
Полт	ОЮБ	▼			▼			▼			▼			▼			▼					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
Рівнен	ОЮБ										▼			▼	▼								
		Сумська	ОУНБ		▼			▼			▼		▼			▼			▼			▼	
ОДБ												▼			▼						▼		
Тернопільська	ОУНБ	▼ ¹	▼ ²		▼ ¹	▼ ²			▼ ¹	▼ ²		▼ ¹	▼ ²		▼ ¹	▼ ²						▼ ¹	▼ ²
		ОЮБ									▼		▼			▼							
Харків	ХДНБ										▼ ³				▼ ³							▼ ⁴	

¹ до 2000 року

² з 2000 року

³ Краєзнавчі посібники в електронному вигляді вибірково розміщені на сайті ХДНБ

⁴ Показники змісту місцевих видань

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
Харків	ОУНБ		▼						▼			▼			▼								
	ОДБ		▼			▼			▼			▼			▼							▼	
Херсонська	ОУНБ		▼			▼			▼			▼			▼							▼	
	ОДБ								▼		▼				▼								
Хмлин	ОДБ											▼			▼							▼	
	ОУНБ	▼			▼				▼			▼			▼								
Чернів	ОУНБ		▼			▼			▼			▼			▼			▼				▼	
	ОДБ																						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Чернігівська	ОУНБ		▼			▼			▼			▼			▼						▼	
	ОЮБ	▼						▼			▼			▼							▼	
Нац. б-ка для дітей											▼	▼		▼	▼		▼					

Таблиця 6

НАУКОВОДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК

Область	Бібліотека	ДОСЛІДЖЕННЯ	
		загальнодержавні	регіональні
1	2	3	4
Волинська	обласна універсальна	+	--
	обласна для дітей	--	--
Дніпропетровська	обласна універсальна		1. Моніторинг надходження безоплатного обов'язкового примірника місцевих видань до фондів ДОУНБ (2002-2003) 2. Історія ДОУНБ (2003-2004) 3. Видання ДОУНБ (2004-2005)
	обласна для юнацтва	--	--
Житомирська	обласна універсальна	--	--
Запорізька	обласна універсальна	Краєзнавчі фонди обласних бібліотек України: сучасний стан, джерела комплектування, перспективи розвитку	Історія бібліотечної справи на Запоріжжі
	обласна для дітей	--	--
Івано-Франківська	обласна універсальна	Краєзнавчі фонди обласних бібліотек України: сучасний стан, джерела комплектування, перспективи розвитку	1. Краща краєзнавча книга року 2. Рейтинг популярності краєзнавчих видань 3. І.Франко очима сучасного користувача

1	2	3	4
АР Крим	обласна для дітей		<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціологічне дослідження „Читающий ребёнок Крыма в новом тысячелетии” (2003) 2. Соціологічне дослідження „Гражданско-патриотическое воспитание подрастающего поколения в детских библиотеках Крыма” (2005)
Кіровоградська	обласна для юнацтва		<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення використання соціально-значущої та краєзнавчої літератури, придбаної за кошти управління культури облдержадміністрації (2006; ОУНБ, ОЮБ, ОДБ, бібліотеки області) 2. Краєзнавча робота з молоддю в бібліотеках Кіровоградської області (2004; ОЮБ, бібліотеки області)
	обласна для дітей	Історія державних бібліотек України для дітей (2007)	Використання соціально-значущої та краєзнавчої літератури, придбаної за кошти управління культури облдержадміністрації (2006; ОУНБ, ОЮБ, ОДБ, бібліотеки області)
Луганська	обласна універсальна		Дослідження видового складу краєзнавчого фонду ЛОУНБ ім. М. Горького (2003)
	обласна для юнацтва		<p>Наприклад, 1 раз на 5 років проводяться:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Анкетування „Я і мій край” (до 60-ти, 65-ти та 70-річчя створення Луганської області) 2. Анкетування „Пам’ять про подвиг” (до 60-ти та 65-річчя створення Краснодонської підпільної молодіжної організації „Молода гвардія”) 3. Анкетування „Пам’ять серця” (до 60-річчя від Дня Перемоги у Великій Вітчизняній війні)

1	2	3	4
Луганська	обласна для дітей		Один із розділів „Аналитического обзора деятельности библиотек для детей Луганской области по справочно-библиографическому обслуживанию читателей-детей и организаторов детского чтения за 2002-2005 гг.” (ЛОДБ, 2006)
Одеська	державна наукова	--	--
	обласна універсальна		1. Створення БД „Одеський календар” (2005 р.), продовжується 2. Зведений краєзнавчий каталог Одещини (2007 р.), продовжується 3. Бібліотека – еколого-просвітницький і туристичний центр (2008-2009 рр.) 4. Бібліотеки Одещини у дзеркалі преси (2007 р.), продовжується
	обласна для юнацтва	--	--
Полтавська	обласна для юнацтва	--	--
	обласна для дітей	--	--
Рівненська	обласна для юнацтва	--	--
Сумська	обласна універсальна	1. Зведена картотека матеріалів з історії міст і сіл України: наявний стан і перспективи подальшого використання (2002) 2. Статистичний аналіз кількісного і якісного складу краєзнавчого фонду (2003-2004)	Повнота надходження обов’язкового примірника документа до Сумської ОУНБ

1	2	3	4
Сумська	обласна для дітей	--	--
Тернопільська	обласна універсальна	--	--
	обласна для молоді	Всеукраїнський конкурс „Легенди рідного краю” (2008)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціологічне дослідження „Періодика у сфері інтересів молодого читача” (2005) 2. Науково-дослідна робота „Екологічний портрет регіону” (2005) 3. Соціологічне дослідження „Молодь. Інформація. Бібліотека” (2007) 4. Соціологічне дослідження „Сільська молодь: ідеали, прагнення, можливості” (2008)
Харківська	державна наукова	Публічні бібліотеки України в контексті соціокультурного простору регіону	<ol style="list-style-type: none"> 1. Місцеві видання з техніки у фондах наукових бібліотек Харкова 2. Історія Харківського друку 3. Історія Слобожанщини: бібліотечні аспекти вивчення 4. Історія ХДНБ ім. В.Г. Короленка (локальне) 5. ХДНБ ім. В.Г. Короленка очима її працівників та користувачів (локальне) 6. Колекція пам'яток друку та писемності у фондах ХДНБ ім. В.Г. Короленка: вивчення та розкриття (локальне)
	обласна універсальна	--	--

1	2	3	4
Херсонська	обласна універсальна	--	--
	обласна для дітей		Формування колекції краєзнавчих документів з автографами авторів (створюється електронна бібліографічна база даних)
Хмельницька	обласна для дітей	--	--
Черкаська	обласна універсальна		<ol style="list-style-type: none"> 1. Бібліотека як центр популяризації літературного краєзнавства (2007) 2. Краєзнавча робота пріоритетний напрямок діяльності бібліотек (2008) 3. Краєзнавча картотека бібліотеки (2006) 4. Черкащина бібліотечна: досягнення та перспективи (2004) 5. Відповідність краєзнавчих інформаційних ресурсів Черкаської ОУНБ запитам і потребам користувачів (2005)
Чернівецька	обласна універсальна	<ol style="list-style-type: none"> 1. Робота бібліотек України на допомогу незахищеним прошаркам населення (2006) 2. Роль української книги в суспільстві та її вплив на формування національної самосвідомості (2007) 3. Сільська бібліотека на мапі України (2007) 4. Публічні бібліотеки України в контексті соціокультурного простору регіону (2007) 5. Незадоволений читацький попит на вітчизняну книжкову продукцію у публічних бібліотеках України (2008) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стан і тенденція читання в публічних бібліотеках області (2003) 2. Спектр інформаційних запитів користувачів бібліотек області і проблеми незадоволеного попиту (2004) 3. Вивчення мотивацій при виборі читачем бібліотеки та визначення відповідності книжкових фондів читацьким запитам (2005) 4. Сільська бібліотека і громада: спілкування, взаєморозуміння, співпраця (2006) 5. Бібліотечний фахівець області: сучасний стан і перспективи (2007)

1	2	3	4
Чернігівська	обласна універсальна	1. Краєзнавчі фонди обласних бібліотек України: сучасний стан, джерела комплектування, перспективи розвитку (2003-2004) 2. Огляд-конкурс методичних матеріалів краєзнавчого змісту (2005) 3. Моніторинг по визначенню основних проблем краєзнавчої діяльності бібліотек України (2006) 4. Моніторинг краєзнавчої бібліографічної діяльності бібліотек України (2007)	
	обласна для юнацтва	--	--
Національна бібліотека для дітей		--	--

Таблиця 7

КОРПОРАТИВНА ДІЯЛІСТЬ В ГАЛУЗВ КРАЄЗНАВТВА

Область	Бібліотека	ЗвКК		БП		Інф. портал		Ел. бібліотека		Інше	
			учасники		учасники		учасники		учасники		учасники
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Волинська	ОУНБ			▼	Волинський краєзнавчий музей Рівненська ОУНБ					▼	ЕБД „Історична Волинь”; Рівненська ОУНБ
	обл. дитяча	--		--		--		--		--	
Дніпропетровська	ОУНБ	▼	районні та міські ЦБ області								
	обл. юнацька	--		--		--		--		▼	участь у створенні Зведеного каталогу періодичних видань найбільших бібліотек м. Дніпропетровська

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Житомирська	ОУНБ							▼	Міжрегіон. Консорціум „Історична Волинь”; Волинська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька ОУНБ		
Запорізька	ОУНБ	--		▼	обласний краєзнавчий музей	--		--		--	
	обл. дитяча	▼	Запорізька ОУНБ	--		--		--		--	
Івано-Франківська	ОУНБ	▼	обласна бібліотека для дітей	▼	обл. відділення НТШ, обл. орг. Всеукр. спілки краєзнавців, Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника, обл. техн. ун-т нафти і газу, Літ. музей Прикарпаття, обл. орг. Нац. спілки письменників України, управління культури ОДА	▼	Міжнародний фонд „Відродження”	--		--	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Кіровоградська	обл. юнацька	▼	ОУНБ, ОЮБ, ОДБ, центральні районні (міські) бібліотеки для дорослих	--		--		--		--	
	обл. дитяча	▼	бібліотеки області	▼	бібліотеки області						
Крим	обл. дитяча	--		▼	КРДБ ім. В.Н. Орлова, КРУ „ОУНБ ім. І. Франка”	--		--		--	
Луганська	ОУНБ	--		--		--		▼	обласний краєзнавчий музей, ЛНПУ ім. Т.Шевченка	--	
Одеська	ОДНБ	--		--		--		--		--	
	ОУНБ	▼	ЦБС Одеської області	▼	ЦБС Одеської області підбір матеріалів до показчика „Голодомор в Україні”	▼	ЦБС Одесь- кої області, сайти держ- адміністра- ції, міськви- конкому, ін- формаційні сайти міста	--		--	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Одес	обл. юнацька	--		--		--		--		--	
Полтав	обл. юнацька	--		--		--		--		--	
	обл. дитяча	--		--		--		--		--	
Рівнен	обл. юнацька	--		--		▼	сторінка до сайту „Освітня країна”	--		--	
Сумська	ОУНБ	▼	26 ЦБС області	▼	Державний архів Сумської області, Сумський красзнавчий музей, науковці вузів, красзнавці	--		--		--	
	обл. дитяча	--		--		--		--		--	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Тернопільська	ОУНБ	--		▼	Державний архів Тернопільської області	▼	„Україна бібліотечна“; НПБУ, державне підприємство „Центр інформатики“ М-ва культури і туризму України	▼	Тернопільська обласна організація НСПУ, Тернопільська обласна організація НСХУ, місцеві автори	▼	проект „Історична Волинь”
	обл. для молоді	--		▼	ОУНБ, обласний архів	--		▼	Бібліотека, автори краєзнавчих видань, видавництва	▼	Бібліотека є ініціатором створення корпоративного каталогу в області; публічні бібліотеки, бібліотеки навчальних закладів, видавництва та книжкові магазини www.scif.te.ua
Хрк	ХДНБ			▼		▼	самостійно				
	ОУНБ	--		--		--		--		--	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Херсонська	обл. дитяча	--		▼	ОУНБ, обл. відділення Нац. спілки письменників України, літ. відділ обл. красн. музею, Херсон. держ. ун-т, Південноукр. регіон. ін-т післядипломної освіти пед. працівників	▼	Проект „Права дітей”; Служба у справах дітей Херсон. ОДА, управління юстиції, громадські орг-ції Херсон. обл. („Нова генерація”, „Успішна жінка” та ін.)	--		--	
ХмЛ	обл. дитяча	--		--		--		--		--	
Черкаська	ОУНБ			▼	обл. орг. Всеукр. Спілки красназавців; Черкас. обл. орг. Нац. спілки письменників						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Чернівецька	ОУНБ	▼	НБ ЧНУ ім. Ю.Федьковича	▼	НБ ЧНУ ім. Ю.Федьковича, обл. держ. архів, бібліотека краєзн. музею	▼	ОДА, громадські орг-ції, установи, ЦРБ області, бібліотеки інших систем і відомств	▼	НБ ЧНУ ім. Ю.Федьковича	▼	Центральний український корпоративний каталог
Чрнг	ОУНБ			▼	ЦБС Чернігівської області	▼	фонд „Відродження”				
Національна бібліотека для дітей дитяча	--			▼	НПБУ, бібліотеки та музеї системи Міністерства культури і туризму України	--		--		--	

**ПРОПОЗИЦІЇ ДО ПРОЕКТУ НОВОГО
„ПОЛОЖЕННЯ ПРО КРАЄЗНАВЧУ РОБОТУ БІБЛІОТЕК”**

Область	Бібліотека	ПРОПОЗИЦІЇ
1	2	3
Волинська	обласна універсальна	В Положенні... „подати примірну схему систематизації документів в краєзнавчих електронних базах даних (рубрика тор, тезаурус)”
	обласна для дітей	--
Дніпропет- ровська	обласна універсальна	--
	обласна для юнацтва	„Вважаємо, що схема довідкового апарату краєзнавчого каталогу (картотеки) застаріла. Було б за доцільне структуру каталогу починати з інформації про край в цілому, про географічне розташування, природні ресурси, історію, археологію, органи управління, партійні та громадські організації, промисловість, сільське господарство, науку, освіту, культуру, спорт, мистецтво, літературу тощо. В Положенні сформулювати функції та завдання бібліотек, з урахуванням сучасних електронних технологій. Бажано окреслити можливості бібліотек щодо надання платних послуг.”
Житомир- ська	обласна універсальна	--

1	2	3
Запорізька	обласна універсальна	<ul style="list-style-type: none"> - передбачити посилення відповідальності виробників документів за порушення законодавства про обов'язковий примірник документів - організувати на державному рівні чітку систему перепідготовки спеціалістів-краєзнавців головних регіональних бібліотек - вирішити на державному рівні проблему організації міжвідомчої взаємодії бібліотек у галузі краєзнавства, передбачивши обов'язковість виконання завдань всіма учасниками - розробити положення та умови створення і подальшої підтримки краєзнавчих корпоративних каталогів - запровадити інформування регіональних бібліотек про нові надходження краєзнавчих видань до Державної історичної бібліотеки - розробити зміни та доповнення до таблиць ББК для краєзнавчих каталогів
	обласна для дітей	--
Івано-Франківська	обласна універсальна	<p>ОУНБ: -, здійснює науково обґрунтоване, планове формування, зберігання і надання користувачам необхідних краєзнавчих друкованих документів, використовуючи власні документально-інформаційні ресурси, та надає доступ до світових інформаційних ресурсів краєзнавчої тематики з використання мережі Інтернет;</p> <ul style="list-style-type: none"> - забезпечує належне зберігання та облік особливо цінних та рідкісних краєзнавчих видань, які віднесені до національного і культурного надбання, включення їх до автоматизованих баз даних та Державного реєстру; - координує роботу у створенні регіональної комп'ютерної мережі, зведеного краєзнавчого електронного каталогу бібліотек регіону; - здійснює у встановленому порядку співробітництво з бібліотеками, іншими установами і організаціями іноземних держав, веде міжнародний документообмін для поповнення власних краєзнавчих ресурсів; - бере участь у реалізації проектної діяльності з питань краєзнавства.

1	2	3
АР Крим	обласна для дітей	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обеспечить поступление обязательного экземпляра документа краеведческого характера из региональных издательств в областные (республиканские), центральные, городские (районные) библиотеки. 2. Рекомендовать региональным издательствам привлекать специалистов областных (республиканских) библиотек к библиографической обработке краеведческой продукции (консультации). 3. Для осуществления эффективного комплектования краеведческими документами обязательное изучение прайс-листов всех региональных издательств. 4. Обязать областные (республиканские) библиотеки максимально осуществлять подписку на региональные периодические издания (в зависимости от профиля библиотеки), используя бюджетные и спонсорские средства. 5. Рекомендовать библиотекам рекламировать свои краеведческие библиографические издания через СМИ, WEB-сайты и т.д.
Кірово-градська	обласна для юнацтва	Надання обласним бібліотекам для юнацтва обов'язкового примірника видань краєзнавчого змісту
	обласна для дітей	Врахувати особливості діяльності різних видів бібліотек. Наприклад, дитячі бібліотеки широко займаються популяризацією краєзнавчої літератури серед юних читачів різноманітними формами масової та наочної роботи
Луганська	обласна універсальна	--
	обласна для юнацтва	<ul style="list-style-type: none"> - сформулювати поняття, що таке краєзнавчий документ; - регламентувати облік документів краєзнавчої тематики; - закріпити документально обов'язкове надходження краєзнавчих документів до бібліотек різних відомств та рівнів підпорядкування; - розробити рекомендації щодо строків зберігання краєзнавчих документів у бібліотеках різних відомств та рівнів підпорядкування
	обласна для дітей	Вирішити питання про обов'язковий примірник краєзнавчої літератури для бібліотек, що обслуговують дітей

1	2	3
Одеська	державна наукова	--
	обласна універсальна	--
	обласна для юнацтва	--
Полтавська	обласна для юнацтва	--
	обласна для дітей	„До „Положення...” бажано включити питання про організацію краєзнавчих відділів, краєзнавчого фонду, краєзнавчої картотеки, розробку методичних та бібліографічних посібників”
Рівненська	обласна для юнацтва	--
Сумська	обласна універсальна	1. Впровадження новітніх методів зберігання краєзнавчого фонду (оцифрування, ксерокопіювання і т.п). 2. Більше уваги приділяти бібліографічній роботі. 3. Розробити загальні таблиці ББК для краєзнавчих каталогів.
	обласна для дітей	- створення окремого структурного підрозділу з кадровим та інформаційним забезпеченням; - надання в обласні дитячі бібліотеки обов'язкового примірника літератури краєзнавчого змісту
Тернопільська	обласна універсальна	Відобразити в Положенні... питання міжвідомчої взаємодії бібліотек області з основних напрямків краєзнавчої діяльності
	обласна для молоді	--

1	2	3
Харківська	державна наукова	Чітко розмежувати методичні функції бібліотек у тих регіонах, де наявні державна наукова і обласна універсальна наукова бібліотеки
	обласна універсальна	--
Херсонська	обласна універсальна	--
	обласна для дітей	1. Функції обласних бібліотек для дітей доповнити переліком завдань щодо створення та депозитарного зберігання колекції творів місцевого друку для дітей. 2. Закріпити в Положенні пункт про необхідність перенаправлення місцевих видань для дітей, що надходять до обласних універсальних бібліотек як обов'язковий примірник, до колекцій обласних бібліотек для дітей. Передбачити регулювання питання місцевих документопотоків двосторонніми угодами.
Хмельницька	обласна для дітей	--
Черкаська	обласна універсальна	Потребує додаткового вивчення питання про склад краєзнавчих фондів.
Чернівецька	обласна універсальна	- Створення краєзнавчої версії таблиць ББК - Організація навчання з питань краєзнавства на курсах підвищення кваліфікації бібліотечних працівників
Чернігівська	обласна універсальна	Відобразити роботу обласних бібліотек України по створенню електронних версій ЗвСКК
	обласна для юнацтва	--

<p>Національна бібліотека України для дітей</p>	<p>У новому варіанті „Положення...” залишити розділ 3 „Функції бібліотек” діючого „Положення...” з внесенням наступних змін:</p> <ul style="list-style-type: none"> • другий абзац підрозділу 3.3. „формують...” подати у такій редакції: „формують фонд методично-бібліографічних матеріалів краєзнавчого характеру, підготовлених бібліотеками України для дітей та юнацтва, і на його основі узагальнюють та поширюють кращий досвід краєзнавчої роботи серед дитячих та юнацьких бібліотек”; • четвертий абзац підрозділу 3.6. „формують банки...” подати у такій редакції: „формують банки краєзнавчих даних; створюють корпоративні інформаційні проекти з питань краєзнавства; вторинні електронні ресурси”; • сьомий абзац підрозділу 3.6. „пропагують...” подати у такій редакції: „сприяють освіті та патріотичному вихованню дітей та молоді; пропагують краєзнавчу літературу, поширюють знання про розвиток краю формами масової роботи”; • одинадцятий абзац підрозділу 3.6. „координують...” подати у такій редакції: „координують свою діяльність з різними бібліотеками, навчальними закладами, музеями, релігійними установами, громадськими організаціями та ін.”
--	--